

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΡΤΟΥΤΕΣ ΓΡΑΦΤΟΣ



ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ Α

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	7
1.1. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	7
1.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ	9
1.3. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ MARKETING	9
1.4. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΩΝ LOBBIES	11
1.4.1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ LOBBY	12
1.4.2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΑ LOBBY	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο - ΔΙΑΦΘΟΡΑ	16
2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	16
2.2. ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο – ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ	37
3.1. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΟΟΣΑ)	37
3.2. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ PUBLIC ISSUE ΓΙΑ ΤΗ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ	38
3.3. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ PUBLIC ISSUE ΓΙΑ ΤΟΝ ECONOMIST	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	46
4.1. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	46

4.2. ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	47
4.2.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	48
4.2.2. ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΩΝ	49
4.2.3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ & ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	49
4.2.4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ	51
4.2.5. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	52
4.2.6. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	53
4.2.7. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολλοί πολιτικοί φιλόσοφοι στήριξαν τις θεωρίες τους στην άποψη ότι οι πολίτες είναι πολύ πιο σημαντικοί από τα κράτη και οι περισσότεροι άνθρωποι οι οποίοι ζουν σε δημοκρατικές κοινωνίες θα συμφωνούσαν μαζί τους. Σύμφωνα με το Μακιαβέλι αυτή η άποψη ήταν απλοϊκή και μη πρακτική.

Από την άλλη ο Locke τόνισε ότι η ελευθερία αναφέρεται σε μια δύναμη του να κάνει ή του να μη κάνει αυτό που σου επιβάλουν οι άλλοι ¹, ο Μακιαβέλι σημείωσε ότι αυτού του είδους η ελευθερία βασίζεται στη δυναμική του κράτους αλλά και στην εσωτερική του σταθερότητα. Με βάση αυτό η πρώτη προτεραιότητα για ένα κράτος είναι να διαφυλάξει την ελευθερία του, οπότε και την ελευθερία των πολιτών του.

Προκειμένου το κράτος να επιτύχει την ελευθερία τη δική του και των πολιτών του θα πρέπει να κάνει ότι είναι απαραίτητο. Συνήθως η ελευθερία ενός κράτος βασίζεται στις αποφάσεις των ηγετών του και όχι στο επίπεδο της δικαιοσύνης με την οποία αντιμετωπίζει εσωτερικές διακυμάνσεις και καταστάσεις, οι οποίες κατά καιρούς πιθανόν να το χαρακτηρίζουν.

Οι αποφάσεις είναι αυτές που καθορίζουν την ευημερία των πολιτών αλλά και το επίπεδο της εσωτερικής ελευθερίας ². Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ο σκοπός του κράτους είναι η διαφύλαξη της καλής ζωής των πολιτών του, το κράτος ο συγγραφέας συνεχίζει πρέπει και μπορεί να κάνει κάθετη σημαντικό για να βελτιώσει και να διαφυλάξει το επίπεδο ζωής, κάνοντας σε μερικές περιπτώσεις ότι χρειαστεί θεμιτό ή αθέμιτο.

¹ Locke J(1975) An Essay Concerning Human Understanding in Nidditch, P. University Press, Oxford, σ. 270

² Machiavelli(1992), The Prince, Everyman, London, σ. 515

Αυτή η άποψη αργότερα χρησιμοποιήθηκε σαν βάση για το φασισμό, ο οποίος στις περισσότερες περιπτώσεις παρουσιάστηκε σαν ελευθερωτής αλλά και σαν προστάτης των πολιτών, κάνοντας στις περισσότερες περιπτώσεις, οτιδήποτε για να πετύχει όπως ανέφερε μέσα από την ιδεολογία του τη διαφύλαξη του επίπεδο ζωής των πολιτών.

Ο Μακιαβέλι μέσα από τη θεωρία του προσπάθησε να περιορίσει αυτό το ότι ήταν απαραίτητο, το ότι ήταν δυνατόν. Δεν είναι εφικτό κάποιος να κατανοήσει και να αναλύσει τη θεωρία του Μακιαβέλι, αυτό όμως που μπορούμε να πούμε είναι ότι εστιάζει στη καλή διακυβέρνηση ενός κράτους.

Σύμφωνα με δυο πιο σύγχρονες αντιλήψεις και μεταγενέστερες του Μακιαβέλι, τη Virtù και τη Fortuna, οι βάσεις για τη καλή διακυβέρνηση αναφέρονται στα ακόλουθα:

1. Η έννοια Virtù δεν έχει άμεσα μεταφραστεί σε μια αντίστοιχη αγγλική ορολογία. Έχει προσδιοριστεί ως όρος σε ενέργεια, ζωντάνια, κουράγιο³. Συγχρόνως έχει προσδιοριστεί ως η απόλυτη δύναμη η οποία βοηθά κάποιον και στη περίπτωση μας ένα ολόκληρο κράτος να αποφεύγει τις αντιξοότητες⁴. Επί προσθέτως, το Virtù αναφέρεται στη ποιότητα ζωής κάτω από την οποία ζουν και πορεύονται οι πολίτες ενός κράτους. Το πολιτικό Virtù αναφέρεται στην απόλυτη ισορροπία, στην εσωτερική πειθαρχία, στο σωστό σχεδιασμό, στην πίστη στο νόμο, όλα αυτά αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

2. Η έννοια Fortuna δεν έχει και αυτή αντίστοιχη μετάφραση στα αγγλικά. Ο Μακιαβέλι πιστεύει ότι οι συνθήκες, οι ευκαιρίες κ.λ.π αποτελούν το fortuna για ένα κράτος αλλά και για τους πολίτες του. Το παράδειγμα το οποίο δίνεται για την εξήγηση της συγκεκριμένης

³ Plamenatz J(1970),Man and Society,Longman,London, σ. 29

⁴ Wood(1965),Introduction in Niccolo Machiavelli, The Art of War, De Capo Press, N. York, NY, σ. 16

έννοιας είναι το ποτάμι, το ποτάμι για είναι ήρεμο κάποιες φορές και βοηθά στην ανάπτυξη μιας περιοχής, ποτίζοντας τις καλλιέργειες και δίνοντας ζωή σ' ένα τόπο, άλλες φορές όμως είναι ορμητικό και καταστροφικό. Αυτό δεν ισχύει για όλους, συγκεκριμένα ο ίδιος ο άνθρωπος μπορεί να ορίσει το πώς κινείται το ποτάμι οπότε σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να προσδιορίσει και τις συνθήκες αλλά και τις ευκαιρίες που του δίνονται. Ένα κράτος πρέπει να κάνει αυτό για τους πολίτες του, να εκμεταλλεύεται τις εξελίξεις και να τις χρησιμοποιεί προς όφελος του, από την άλλη σύμφωνα με το Μακιάβελι να επιδιώκει αυτό που λειτουργεί θετικά γι' αυτό να λειτουργεί αρνητικά για τους ανταγωνιστές του. Αυτό που μπορεί να βοηθήσει στη κατεύθυνση των εξελίξεων είναι η επιλογή του σωστού ηγέτη, ο οποίος θα κάνει τις σωστές κινήσεις τη κατάλληλη στιγμή για την ευημερία και την ανάπτυξη του κράτους του⁵.

⁵ Machiavelli(1992),The Prince, Everyman, London, σ. 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1.1. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Όπως ο χρόνος περνά και όλα αλλάζουν έτσι αλλάζουν και οι εξελίξεις. Η ιστορία ακολουθεί μια κυκλική τροχιά, τα γεγονότα επαναλαμβάνονται και επαναλαμβάνονται γιατί οι ανάγκες και τα θέλω του ανθρώπου παραμένουν τα ίδια. Σύμφωνα με το *virtu* πολλά κράτη μέσω των ηγετών τους, προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν καταστάσεις και κυκλικές επαναλήψεις προς όφελος τους⁶.

Ο Μακιαβέλι ανέφερε ότι ένα κράτος πρέπει να παρακολουθεί τις εξελίξεις και τις επαναλήψεις ώστε να μπορεί να τις εκμεταλλεύεται προς όφελος του. Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα υπάρχουν δύο ήδη κυβερνήσεων αυτές οι οποίες κυβερνούν με βάση τις απαιτήσεις της εξουσίας οπότε και ακολουθούν τα γεγονότα και τα εκμεταλλεύονται, με βάση τις αποφάσεις των λίγων και από την άλλη αυτές που κυβερνούν με βάση τις απαιτήσεις των πολλών, των πολιτών οπότε και με βάση αυτές πορεύονται.

Αρχικά μπορούμε να δώσουμε το παράδειγμα ενός κράτους το οποίο λειτουργεί υπό συνθήκες πίεσης και αστάθειας. Κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας περιόδου, ο Μακιαβέλι πίστευε ότι οι υπάρχοντες νόμοι και οι κρατικοί οργανισμοί πρέπει να υποστούν δραματικές αλλαγές, προκειμένου το κράτος να επανέλθει σε ορθολογική λειτουργία, ο μόνος τρόπος για αλλαγές σύμφωνα με τον τελευταίο είναι η τοποθέτηση ενός άλλου ηγετικού στελέχους στην εξουσία και στην οργάνωση του κράτους.

Αυτό μπορεί να γίνει πιο άμεσα και πιο εύκολα όταν το κράτος είναι φιλελεύθερο ή διοικείται από βασιλεία. Εδώ δεν ενδείκνυται η

⁶ Machiavelli(1960), *The Florentine History*, Harper&Row Publisher, NY.204

σποραδική αλλαγή αλλά η ραγδαία ανακατάταξη του κράτους, σ' όλες τις διοικητικές του λειτουργίες. Ο καθορισμός νέων νόμων και διαδικασιών μπορούν να βοηθήσουν στη συγκεκριμένη διαδικασία. Ο Μακιαβέλι συμφωνώντας με τον Αριστοτέλη, είπε ότι ο άνθρωπος είναι το χειρότερο ζώο όταν δεν ορίζεται από νόμους. Μ' αυτό ήθελε να πει ότι με τους νόμους και μόνο μπορεί ένα κράτος να πετύχει να επιφέρει ραγδαίες αλλαγές και ανακατατάξεις.

Για το συγγραφέα ο ρόλος του βασιλιά ορίζεται ως ο καθαριστής και ο ρυθμιστής των νόμων. Ο βασιλιάς μπορεί να ενεργήσει αυτόματα κάνοντας οτιδήποτε είναι απαραίτητο προκειμένου να επιφέρει την ηρεμία και τη σταθερότητα στο κράτος του. Μόνο τα δρακόντεια μέτρα μπορούν να επιφέρουν την αλλαγή. Από την άλλη ο Μακιαβέλι σε καμία περίπτωση δε στήριξε τη τυραννία (νόμος του ενός, βάση συμφερόντων του).

Η τυραννία δε μπορεί να λειτουργήσει για τους πολλούς και ουσιαστικά μεταφράζεται ως μια εγωιστική δράση και επιβολή των νόμων και των κανονισμών προς συμφέρον των ολίγων. Ο ρόλος του βασιλιά πρέπει να είναι κάτι το ενδιάμεσο. Συγκεκριμένα θα πρέπει να είναι αποτελεσματικός, να εφαρμόζει σωστά το νόμο αλλά όχι με βάση τις ανάγκες του αλλά τις ανάγκες των υπηκόων του. Οι ανάγκες του λαού πρέπει να είναι ανάγκες και του βασιλιά. Όταν τώρα το κράτος είναι φιλελεύθερο τότε ο συγγραφέας θεωρεί ότι το διοικητικό πλέγμα είναι πιο αποτελεσματικό, ενώ είναι και πιο σωστά εκμεταλλεύσιμες οι διοικητικές λειτουργίες. Αυτό το πιστεύω δικαιολογείται λόγω της δυναμικής που έχει ένα κράτος όταν η άποψη του ενός επηρεάζεται και βελτιώνεται μέσα από τις απόψεις και άλλων εμπλεκομένων.

Σύμφωνα πάντως με πολλούς θεωρητικούς όταν ο ηγέτης κυβερνά με βάση τις δικές του ανάγκες, τότε οι κύκλοι της ιστορίας δεν γίνονται άμεσα εκμεταλλεύσιμοι, ενώ επηρεάζονται σε τέτοιο βαθμό ώστε επαναλαμβάνονται συνεχώς και χωρίς ουσιαστικά θετικό αντίκτυπο για το κράτος.

1.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Οι απόψεις του Μακιαβέλι δε θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σε καμία περίπτωση ανήθικες. Από την άλλη θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι απλοϊκές στο επίπεδο της εφαρμογής τους και της κάθετης αντιμετώπισης με την οποία θεωρεί ο Μακιαβέλι ότι μπορεί να επιφέρει άρδην αλλαγές σε ένα κράτος, ειδικά όταν η ελευθερία του τελευταίου απειλείται.

Πάντως ο Μακιαβέλι δε φάνηκε να τέθηκε ενάντια σε μη ηθικές πράξεις, αν και εφόσον ένα κράτος θα σωθεί από την εφαρμογή τους. Γι' αυτόν θα πρέπει να γίνει ότι είναι δυνατό για να μπορέσει ένα κράτος να περάσει τη κρίση. Απλά οι περισσότερες απόψεις του βασίζονται στο σκεπτικό ότι ο ηγέτης βασιλιάς ή αρχηγός κράτος θα πρέπει να βασίζεται αρχικά σε ηθικές πράξεις προκειμένου να πετύχει τους στόχους του και να μην έχει σα πρώτη του προτεραιότητα το δόλο και την ανηθικότητα ως ευκολότερο δρόμο επίτευξης των στόχων του.

Σύμφωνα με το τον Wolin⁷, υπάρχουν δύο επίπεδα στην ηθική, η δημόσια και η ιδιωτική. Η ηθική της μιας δεν είναι μη σχετική με της άλλης. Η μια μπορεί να επηρεάσει την άλλη και μπορεί να επιδράσει ανασταλτικά. Στη πράξη αυτό σημαίνει ότι η ιδιωτική ηθική μπορεί να επιδράσει και να επηρεάσει αρνητική στη δημόσια αλλά και το αντίθετο. Χρονικά το κράτος μπορεί να επέμβει αρνητικά και να επηρεάσει την ηθική των πολιτών του. Από την άλλη η ηθική των πολιτών μπορεί να επηρεάσει τον ηγέτη του σε σχέση με το πώς αυτός λειτουργεί προκειμένου να ικανοποιήσει τους τελευταίους.

1.3. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ MARKETING

Η μελέτη και η εφαρμογή των θεωριών του πολιτικού μάρκετινγκ ξεκίνησαν από τον O'Shaughnessy με το έργο του το φαινόμενο του

⁷ Wolin S(1960), Politics and Vision, Little, Brown&Co, Boston, MA

πολιτικού μάρκετινγκ το 1990, αρχικά αναφέρθηκε απλά στην πολιτική επικοινωνία και στις πολιτικές επιστήμες και όχι σε θεωρίες σχετικές με το μάρκετινγκ και το ευρύτερο μάνατζμεντ. Ο Newman και ο Sheth το 1986 ο Newman το 1994, ο Butler και ο Collins το 1999 αλλά και πολλοί άλλοι μελέτησαν τις μάρκετινγκ θεωρίες στη πολιτική, τις ανάγκες των πολιτών σε σχέση με τη πολιτική όπως τις ανάγκες των καταναλωτών, τις διάφορες συμπεριφορές κ.λ.π Με τα χρόνια η μελέτη του πολιτικού μάρκετινγκ απέκτησε πιο ξεκάθαρη ταυτότητα αναφερόμενη στην πολιτική εικόνα, στις συμπεριφορές του ψηφοφόρου, στη παρατήρηση των πολιτικών, στην πολιτική αίσθηση, στη διαχείριση των ΜΜΕ.

Οι θεωρητικοί του πολιτικού μάρκετινγκ δεν ασχολήθηκαν αρχικά με τα πολιτικά λόμπι, δηλαδή το πολιτικό προθάλαμο ως μέσω πίεσης τις ψήφισης ενός πολιτικού κόμματος. Αντίθετα έδωσαν βαρύτητα στις εκλογές, στη παρατήρηση των μάρκετινγκ εργαλείων στη πολιτική και κυρίως όπως ήδη αναφέραμε στη πολιτική επικοινωνία. Συγχρόνως έδωσαν βαρύτητα για το που συναντά το μάρκετινγκ τη πολιτική, μελετώντας σε μεγάλο βαθμό τις διαφημιστικές στρατηγικές και πως αυτές επιδρούν στην πολιτική арένα επηρεάζοντας το ψηφοφόρο, τις είδαν σ' αντιστοιχία μ' αυτές που χρησιμοποιούν οι εταιρίες για να επηρεάσουν τους καταναλωτές. Οι πολιτικοί επιστήμονες είχαν μια μεγάλη παράδοση στη συγγραφή σε σχέση με τις ψυχολογικές πιέσεις που ασκούνται στους ψηφοφόρους. Το πολιτικό μάρκετινγκ μελέτησε πως η ψυχολογική πίεση ασκείται από τις εφημερίδες, πως επηρεάζει τους πολίτες πως καθορίζει τους ψήφους τους⁸.

Ο Μακιαβέλι στο βιβλίο του *The Principles* ανέπτυξε τις θεωρίες του σχετικά με τη πολιτική αναφερόμενος στην πολιτική ιστορία της Ιταλίας. Στο βιβλίο του αυτό ανέπτυξε τις σκέψεις του σχετικά με τις κυβερνητικές αποφάσεις αλλά και το πώς αυτές επιδρούν στους πολίτες. Μέσα από το συγκεκριμένο βιβλίο έγινε το ξεκίνημα για την

⁸ McNair(1995),*British Politics and the Environment*, Earthscan Publication, London

ανάπτυξη των λόμπιες, των πιέσεων μέσω των διαφημίσεων αλλά και των δράσεων του σύγχρονου μάρκετινγκ.

1.4. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΩΝ LOBBIES

Παρότι τα lobbies για πρώτη φορά μελετήθηκαν από τον Nolan το 1995, η χρήση των lobbies, θεωρείται ότι ξεκίνησαν από τότε που γεννήθηκε το ευρύτερο πολιτικό σύστημα σαν ένα φαινόμενο το οποίο μάλλον προϋπήρχε πριν καν γίνει το πολιτικό γίνεσθαι. Στη πολιτική βούληση πάντα σημαίνουν ρόλο παίζουν οι δυνάμεις που ασκούνται για να τη καθορίσουν και να την επηρεάσουν. Το *Il Principles*, ήταν η βάση για το καθορισμό των κυβερνητικών διαδικασιών και έδειξε τα μέσα επηρεασμού των πολιτικών αποφάσεων. Το βασικό πρόβλημα του Μακιαβέλι ήταν να καθορίσει το αν ο γενικότερος επηρεασμός του κοινού είναι απόρροια σχεδιασμού και στρατηγικών κατευθύνσεων ή απλά συμβαίνει τη δεδομένη στιγμή που είναι απαραίτητη να εφαρμοστεί.

Ο καθορισμός του εξωτερικού περιβάλλοντος, ο επηρεασμός των κυβερνητικών αποφάσεων μέσα από το καθορισμό της βούλησης των βουλευτών, ο στρατηγικός σχεδιασμός διαφημιστικών προβολών αποτέλεσαν στη πορεία ενέργειες του ευρύτερου μάρκετινγκ και μάλιστα είτε αναφερόμασταν σ' επιχειρήσεις είτε σε κόμματα είτε στη κοινή γνώμη. Αυτά τα μέσα καθορισμού και επηρεασμού πολιτικών αποφάσεων ξεκίνησαν μέσα από το Βρετανικό Κοινοβούλιο και δεν προήλθαν σε καμία περίπτωση από τον επιχειρησιακό κλάδο. Για παράδειγμα η πρώτη χρήση των μαγνητοφωνημένων ομιλιών χρησιμοποιήθηκε σε πολιτικό επίπεδο και επηρέασε μετέπειτα και εκπαιδευτικούς και επιχειρησιακούς οργανισμούς. Η χρήση αυτών των μαγνητοφωνημένων ομιλιών είχε σα στόχο της το γενικότερο επηρεασμό του Κοινοβουλευτισμού. Σύμφωνα με πολλούς θεωρητικούς το πολιτικό λόμπι είναι απαραίτητο στη πολιτική διαδικασία, αυτό

θεωρήθηκε από άλλους ως αρνητική τάση απέναντι στη κοινή γνώμη. Υπάρχουν δύο σχετικές απόψεις με το λόμπι.

1. Το λόμπι είναι ανήθικο και ενάντια στη κοινή γνώμη. Οι εμπλεκόμενοι στα λόμπι είναι ενάντια στη δημοκρατία και λειτουργούν με βάση το δικό τους συμφέρον
2. Το λόμπι είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της δημοκρατικής διαδικασίας και βοηθά στη διαμόρφωση των απόψεων των ψηφοφόρων.

Σύμφωνα με το Jordan(1989) οι πολιτικοί στο κοινοβούλιο είναι αποτελεσματικοί όταν έχουν σωστή ενημέρωση. Το λόμπι αν χρησιμοποιηθεί ως μέσω ενημέρωσης τότε μπορεί να θεωρηθεί ως αποτελεσματικό.

1.4.1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ LOBBY

Το λόμπι αναπτύχθηκε 15 χρόνια πριν στην Αγγλία, όπως αναφέραμε και παραπάνω. Η βασική περίοδος ανάπτυξης του συνοδεύεται και από μια ραγδαία ανάπτυξη του επιχειρηματικού κόσμου, ο οποίος δανείσθηκε τις αρχές του από τη πολιτική για να τις τροποποιήσει οπότε και η πολιτική να το εφαρμόσει αργότερα, με βάση τις αρχές με τις οποίες το εμπλούτισαν οι επιχειρήσεις⁹. Ο Harris και ο Loch το 1996 υπολόγισαν ότι στο ευρύτερο πολιτικό λόμπι στη Μ. Βρετανία δαπανούνται 200 με 300 εκατομμύρια λίρες ενώ απασχολούνται 4000 άνθρωποι. Ενώ είχαν προβλέψει ότι μέσα στα επόμενα χρόνια η επένδυση στο λόμπι θα φτάσει τα 3 εκατομμύρια και στην ευρύτερη Ευρώπη. Για τη καλύτερη κατανόηση των εφαρμογών του λόμπι τη συγκεκριμένη περίοδο θ' αναφερθούμε στη μελέτη περίπτωσης της Devonport Naval Cockyard διαφήμισης, η οποία βραβεύτηκε το 1994

⁹ Miller, C. (1995a), "Play lobbying by the rules or not at all", PR Week, 17 March

ως η πιο αποτελεσματική διαφήμιση διαμόρφωσης της Κοινής γνώμης. Συγκεκριμένα η εταιρία RSC η οποία ασχολείταν¹⁰ εκείνη τη περίοδο με κυβερνητικά θέματα προσλήφθηκε από την Devonport Naval Cockyard να αναπτύξει τη στρατηγική της στη προσπάθεια να αναλάβει η τελευταία ένα κυβερνητικό έργο σχετικά με τη προστασία των ναυτικών από φωτιά στα πλοία αλλά και από άλλες πιθανές καταστροφές. Η εταιρία ανακάλυψε μέσα από επαφές με πολιτικούς και δημοσιογράφους ότι το αποτέλεσμα της ανάθεσης ήταν καθορισμένο και θα το κέρδιζε ο βασικός ανταγωνιστής της εταιρίας η Rosyth. Η Rosyth είχε υποστηρικτές της σε καίρια σημεία στη κυβέρνηση και στο κοινοβούλιο. Το πλεονέκτημα το είχε η Rosyth, η RSC, κατάφερε να αλλάξει το κλίμα και να κερδίσει τη δουλειά για χάρη του πελάτη της. Συγκεκριμένα ανέπτυξε τις ακόλουθε θέσεις:

1. Η DNC έχει καλύτερη στρατηγική θέση σε σχέση με τη διαχείριση και την ανάπτυξη του έργου, έχει περισσότερες μονάδες υποστήριξης και μπορεί να το τελειώσει και να το υποστηρίξει καλύτερα.
2. Η DNC ενισχύει οικονομικά το Βρετανικό Ναυτικό πράγμα το οποίο θα σταματούσε να το κάνει αν δεν έπαιρνε το έργο.
3. Η DNC, αποτελεί πνοή για τη περιοχή του Πλύμουθ όπου είχε και τα κεντρικά της.

Για τη προώθηση των παραπάνω αναπτύχθηκε μια επιθετική προωθητική πολιτική επηρεασμού κοινοβουλευτικών προσώπων, αλλά και του τύπου και των ΜΜΕ. Τα βήματα τα οποία ακολουθήθηκαν ήταν τα εξής¹¹:

1. Επιστολές πίεσης προς κυβερνητικούς και λοιπούς βουλευτές.
2. Τηλεοπτικό υλικό και υλικό παρουσίασης.

¹⁰ Miller, C. (1987), *Lobbying Government*, Blackwell, Oxford.

¹¹ Pedlar, R.H. and Van Schendelen, M.P.C.M. (1994), *Lobbying the European Union*, Dartmouth, Aldershot.

3. Συζητήσεις με πολιτικά πρόσωπα.
4. 20,000 υπογραφές από απλούς ναυτικούς οι οποίοι υποστήριζαν τη συγκεκριμένη εταιρία
5. Δωρεές στο τύπο και στα ΜΜΕ.
6. Εκπαίδευση των διοικούντων για καλύτερη επικοινωνία με τα ΜΜΕ.
7. Στρατηγικός σχεδιασμός διαφόρων σχετικών events.
8. Έλεγχος συνεχής του έργου

Η DML κέρδισε για την DNC το έργο διότι η ανταγωνίστρια εταιρία άσκησε λόμπι μόνο σε σχέση με τον επηρεασμό πολιτικών προσώπων, χωρίς όμως να έχει επιχειρήματα και χωρίς να επενδύσει στη προβολή της. Από την άλλη η DNC, άσκησε πιέσεις στηριζόμενη όμως σε επιχειρήματα. Με βάση το παράδειγμα το λόμπι μπορεί να χρησιμοποιηθεί σα μέσω πίεσης, για να είναι όμως αποτελεσματικό θα πρέπει να πλαισιωθεί από συγκεκριμένες στρατηγικές προβολής και προώθησης επιχειρημάτων.

1.4.2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΑ LOBBY

Παρακάτω παρουσιάζουμε καταστάσεις στις οποίες η κυβέρνηση εμπλέκεται οπότε και ο επηρεασμός μέσω των λόμπι είναι απαραίτητος:

Η Κυβέρνηση ως αγοραστής¹²:

1. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν λίγα έργα για ανάθεση και πολλοί διεκδικητές. Για παράδειγμα η Εθνική Λοταρία στην Αγγλία διεκδικούνταν από πολλές εταιρίες. Η εταιρία Camelot την ανέλαβε γιατί κατάφερε να προσεγγίσει τη κοινή γνώμη η οποία επηρέασε τη πολιτική βούληση.

¹² Rush, M. (1990), "Lobbying Parliament", Parliamentary Affairs, Vol. 43 No. 2, April, σ. 145

2. Τα αμυντικά έργα είναι συμβόλαια τα οποία πολλές εταιρίες κυνηγούν να πάρουν. Εδώ τα πολιτικό λόμπι είναι βασικοί ρυθμιστές και αναφέρονται στον επηρεασμό κυβερνητικών προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΔΙΑΦΘΟΡΑ

2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η πολιτική διαφθορά στις σύγχρονες κοινωνίες παρουσιάζεται ως μια τεχνική, και συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των τρόπων επηρεασμού της κυβερνητικής δράσης, όμοια με τη βία και την προπαγάνδα. Σε αυτήν την κατεύθυνση, η διαφθορά συνεπάγεται 'ανταλλαγή χρήματος ή άλλων υλικών αγαθών για μια προνομιακή μεταχείριση από την πλευρά ατόμων που κατέχουν δημόσια θέση'. Ενώ στην πιο κλασική μορφή πολιτικής ανταλλαγής η κυβέρνηση προσφέρει και ανταλλάσσει αγαθά με πολιτική συναίνεση, στην συναλλαγή διαφθοράς, άτομα κατέχοντα δημόσιες θέσεις προσφέρουν προνομιακή πρόσβαση στο κράτος για χρήμα.

Όπως προκύπτει σε φαινόμενα διαφθοράς συμμετέχουν τουλάχιστον δύο πλευρές: οι κατέχοντες δημόσια θέση, οι οποίοι προσφέρουν προνομιακή πρόσβαση στο κράτος και οι ιδιώτες που είναι οι αποδέκτες της, προσφέροντας σε αντάλλαγμα χρήμα. Κατά την οικονομική προσέγγιση της πολιτικής (political economy approach) φαινόμενα διαφθοράς παράγονται από την συνάντηση δύο ατόμων, τα οποία βασιζόμενα σε έναν υπολογισμό κόστους - οφέλους, αποφασίζουν ότι συμφέρει αντίστοιχα να λάβουν και να καταβάλουν (άπαξ ή συστηματικά) ένα ποσό χρήματος. Από τη μια πλευρά υπάρχει ο "διεφθαρμένος", που κατέχει δημόσια θέση και ο οποίος εκλαμβάνει την κατοχή αυτής της θέσης ως ιδιωτική επιχείρηση, της οποίας το όφελος προσπαθεί να μεγιστοποιήσει. Το ύψος του κέρδους εξαρτάται από την κατάσταση της αγοράς και από την ικανότητά του να βρει το σημείο του μέγιστου κέρδους στην καμπύλη της δημόσιας ζήτησης. Από την άλλη πλευρά υπάρχει ο "πελάτης που δύναται να αποφασίσει ότι συμφέρει να διακινδυνεύσει τυχόν γνωστές κυρώσεις και να πληρώσει το μεγαλύτερο κόστος για να είναι σίγουρος ότι θα λάβει τα επιθυμητά ευεργετήματα".

Στη βάση αυτού του ορισμού της διαφθοράς, οι θεωρητικοί² της οικονομικής προσέγγισης της πολιτικής σχηματοποιούν τους διάφορους τύπους των ατομικών μορφών της σχέσης κόστους - οφέλους, που ενδέχεται να έχουν σημασία στην πρόθεση συμμετοχής σε μια συναλλαγή διαφθοράς. Η δυνατότητα επανεκλογής και η θέση στη δημόσια αγορά αναφέρονται ως μεταβλητές που επηρεάζουν τη λειτουργία της διαφθοράς στον κάτοχο της δημόσιας θέσης και η δομή και αποτελεσματικότητα των ελέγχων ως "δυστύχημα" υπολογισμού κόστους για αμφότερες τις πλευρές.

Αυτές οι υποθέσεις βασίζονται στο αξίωμα μιας ορθολογικής συμπεριφοράς με σκοπό την μεγιστοποίηση της οικονομικής ευημερίας. Δεν λαμβάνουν εντούτοις υπόψη μια σειρά από μεταβλητές:¹³

- ✦ Κατ' αρχάς δεν συνυπολογίζουν ότι στην παράνομη συναλλαγή παρουσιάζεται και για τις δύο πλευρές το πρόβλημα της γνωριμίας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Κάθε μια από τις δύο πλευρές πρέπει να έχει διαβεβαιώσεις ότι η άλλη πλευρά δεν θα καταγγείλει το γεγονός στην δικαιοσύνη και εκτός αυτού ότι θα γίνουν σεβαστοί οι όροι του "συμβολαίου".
- ✦ Κατά δεύτερον, αν και αναφέρεται η ύπαρξη μιας μεταβλητής ονομαζόμενης "ηθικό κόστος", στην πραγματικότητα δεν την λαμβάνουν υπόψη στην κατασκευή του πλέγματος των ατομικών χαρακτηριστικών που υποβοηθούν την τάση προς τη διαφθορά. Επιπρόσθετα, κατανοώντας την διαφθορά ως υπολογισμό του κόστους (οι κυρώσεις) και του ατομικού οφέλους, δεν εξηγείται η μη-διαφθορά υπό ευνοϊκές συνθήκες, με μηδενική ή χαμηλότατη πιθανότητα επιβολής κυρώσεων. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι δυνατό κανείς να υποθέσει ότι το ηθικό κόστος είναι υψηλό και άρα έχει αποτρεπτική ισχύ. Συνεπώς οι θεωρίες της διαφθοράς πρέπει

¹³ McNair (1995), *British Politics and the Environment*, Earthscan Publication, London

να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα των συνθηκών που διαφοροποιούν το ηθικό κόστος.

- Τρίτον, τα δίκτυα συναλλαγών διαφθοράς είναι περισσότερο πολύπλοκα από όσα προτείνονται από την προσέγγιση αυτή. Η δυναμική της "διεφθαρμένης συναλλαγής" είναι πολύπλοκη³ και από το γεγονός ότι στα επεισόδια της διαφθοράς, η συμμετοχή δεν είναι μόνο ατομική. Τις περισσότερες φορές αποτελούν τμήμα της λειτουργίας ευρύτερων δικτύων που συνδέουν με διάφορους τρόπους από την μια πλευρά τους κατόχους δημόσιας εξουσίας (αντιπρόσωποι του εκλογικού σώματος, δημόσιοι λειτουργοί, διοικητές δημοσίων οργανισμών, κομματικά στελέχη, πολιτικοί, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο), και από την άλλη τους επιδιώκοντες την προνομιακή μεταχείριση από το κράτος (μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με το δημόσιο, εκτελεστές δημοσίων έργων και προμηθειών, υπεργολάβοι κ.λπ.).

Για να κατανοηθεί λοιπόν η δυναμική της πολιτικής διαφθοράς πρέπει να ληφθούν υπόψη και να αναλυθούν αυτά τα πολύπλοκα δίκτυα συναλλαγής. Εκτός αυτού όμως, η "διεφθαρμένη συναλλαγή" έχει ανάγκη από ένα ευρύ δίκτυο προστασίας, απαρτιζόμενο από διάφορα στοιχεία, που δεν λαμβάνουν άμεσα μέρος στην ιδιοποίηση των παρανόμως παραγόμενων υλικών αγαθών. Ο "διεφθαρμένος" πολιτικός πρέπει εκ των πραγμάτων να διασφαλίσει την κύρια ανταλλακτική αξία σε σχέση με τους επιχειρηματίες: την εξουσία λήψης αυθαίρετων αποφάσεων στην διαδικασία διαχείρισης των δημοσίων πραγμάτων. Για να αποκτήσει δε εξουσία απόφασης στα δημόσια πράγματα, ο "διεφθαρμένος" πολιτικός πρέπει να εξασφαλίσει εκείνη την εκλογική επιτυχία, η οποία συνεπάγεται και αντίστοιχη εξουσία στους εσωκομματικούς συσχετισμούς. Για να κατορθώσει να διαχειριστεί αυτή την εξουσία με τρόπο αυθαίρετο και εξωθεσμικό ή νομότυπα θεσμικό, πρέπει ακόμη να εξασφαλίσει τη σιωπή όσων δύνανται να καταγγείλουν τις παρανομίες. Για να γίνει λοιπόν κατανοητή η πολιτική διαφθορά πρέπει να λάβουμε υπόψη όχι μόνο τις συνθήκες που επηρεάζουν την

ανταλλαγή μεταξύ κατόχου δημόσιας θέσης και επιχειρηματία, αλλά και τα πολύπλοκα δίκτυα διάδρασης που συνδέουν τον διεφθαρμένο και τον διαφθείροντα με τον κοινωνικό περίγυρο. Στη θεματική της δυναμικής της διαφθοράς διάφορες θεωρίες προτείνουν ορισμένες κατευθύνσεις προς εξήγηση της εξάπλωσης του φαινομένου:¹⁴

- ✦ Κατ' αρχήν η διαφθορά οριοθετείται με διεύθυνση από τα πάνω προς τα κάτω: "οι ηγέτες, εξ ορισμού, επιδρούν καθοριστικά στον προσδιορισμό της κοινής γνώμης και των κοινωνικών συμπεριφορών (...) η διαφθορά των ηγετών συντελεί στη μείωση της εμπιστοσύνης, της ειλικρίνειας και της προσωπικής ακεραιότητας και τελικά στην διαφθορά αυτών που τους ακολουθούν (Werner 1983: 150). Οι "διεφθαρμένοι" ηγέτες συμμετέχουν στη διαδικασία στελέχωσης των κομματικών μηχανισμών και της δημόσιας διοίκησης, οι επιλογές τους φυσικά είναι για πρόσωπα, που για λόγους "πραγματισμού", δεν παρουσιάζουν "κινδύνους" για το σύστημά της διαφθοράς. Για να διασφαλίσουν δε τη συνενοχή, οι "διεφθαρμένοι" θα πρέπει εκτός αυτού να παρακινήσουν μέρος των οπαδών τους στην συμμετοχή σε παράνομες πράξεις.
- ✦ Κατά δεύτερον, η διαφθορά αναπαράγεται με διεύθυνση από τα κάτω προς τα πάνω: "άπαξ και δημιουργούνται τα κίνητρα για τη "μικρή" διαφθορά, αυτή τείνει να αναπτυχθεί προς τα πάνω διαμέσου της πολιτικής προστασίας. Αυτό το γεγονός με τη σειρά του δημιουργεί, διαμέσου της συνεπαγόμενης ατιμωρησίας, μια θετική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της διαφθοράς" (Cabot 1987: 239).
- ✦ Κατά τρίτον, η συνεχής εναλλαγή των πολιτικών στελεχών από θέσεις εκλογικών συνδυασμών σε διοικητικές θέσεις των δημοσίων οργανισμών, που διορίζονται από τον εκάστοτε κυβερνητικό

¹⁴ McNair (1995), *British Politics and the Environment*, Earthscan Publication, London

σχηματισμό, επιτρέπει την εξάπλωση της πρακτικής της διαφθοράς από τον έναν θεσμό στον άλλο. Στην πράξη, η ίδια η εξάπλωση της διαφθοράς περιορίζει τα εμπόδια ή τυχόν ενστάσεις, ελαττώνοντας τόσο τις ηθικές αναστολές όσο και την τυχόν απώλεια της φήμης (reputation), αυξάνοντας αντιθέτως τις ευκαιρίες στο να συνευρεθούν συνένοχοι και συνεργάτες στην συναλλαγή της διαφθοράς (Andwig 1986).

- ✦ Εκτός αυτού η εξάπλωση αυξάνει το κόστος των ελέγχων, καθώς οι διάφορες υποθέσεις της διαφθοράς είναι συχνά διαπλεκόμενες και μειώνεται ο αριθμός των προσώπων που είναι διατεθειμένα να δώσουν στις διωκτικές αρχές τις σχετικές πληροφορίες (Luji 1985). Τέλος η έλλειψη εντίμων προσώπων, που κατέχουν δημόσιες θέσεις, οδηγεί μεγάλες κατηγορίες επιχειρηματιών στο να μην έχουν άλλη εναλλακτική λύση από το να είναι αναγκαστικά η μια πλευρά της σχέσης της διαφθοράς.

Ως αποτέλεσμα της ύπαρξης αυτών των επεκτατικών μηχανισμών, η διαφθορά λαμβάνει ένα συστημικό χαρακτήρα. Δημιουργείται δηλαδή "μια κατάσταση όπου το παράνομο έχει τον χαρακτήρα του κανόνα και η διαφθορά γίνεται άτυπα αποδεκτή, θεσμοποιείται και η κοινωνική οργάνωση "επιβραβεύει" όσους δρουν παράνομα και στην πράξη "τιμωρεί" εκείνους που δεν αποδέχονται τους αντίστοιχους πλέον κανόνες". Για να γίνει ακόμη ένα βήμα στην κατανόηση της δυναμικής της ανάπτυξης του φαινομένου, η έρευνα δεν πρέπει να περιοριστεί στην ανάλυση των "εσωτερικών" μηχανισμών του αλλά να επεκταθεί και στη διερεύνηση της διάδρασης μεταξύ της πολιτικής διαφθοράς και άλλων φαινομένων. Ειδικότερα η έρευνα της πολιτικής διαφθοράς δύναται να βοηθήσει στο να αναλυθούν οι διαπλοκές που υπάρχουν μεταξύ:¹⁵

1. της ανάπτυξης του φαινομένου,

¹⁵ Miller C (1987), *Lobbying Government*, Blackwell, Oxford.

2. της ύπαρξης και του εύρους των πελατειακών σχέσεων, και

3. της κατάστασης της δημόσιας διοίκησης.

Συχνά το πελατειακό σύστημα και η πολιτική διαφθορά προσλαμβάνονται σαν "κοντινά" φαινόμενα και κατ' επέκταση δύσκολα διαφοροποιούνται το ένα από το άλλο. Στην πραγματικότητα όμως υπάρχουν λόγοι για να θεωρηθούν τα δύο φαινόμενα "αναλυτικά" διαφορετικά. Κατά πρώτον υπάρχει μια σημαντική διαφορά σε ό,τι αφορά το μέσον της συναλλαγής: ενώ στον ορισμό που δώσαμε στην αρχή του άρθρου, η πολιτική διαφθορά συνεπάγεται μια ανταλλαγή δημοσίων αποφάσεων με χρήμα, το πελατειακό σύστημα αντίθετα είναι η προστασία που πρέπει να ανταλλαγεί με πολιτική συναίνεση.

Με βάση αυτή τη διαφορά είναι δυνατόν να παραχθούν και άλλες, βασιζόμενοι τόσο στις σχέσεις των συμμετεχόντων όσο και στην δομή της ανταλλαγής. Αν και στις δύο περιπτώσεις η ανταλλαγή είναι δυαδική, μόνο στην περίπτωση του πελατειακού συστήματος είναι δυνατόν να εντοπισθεί μια κάθετη διαφοροποίηση με την υποταγή του "πελάτη" στον πολιτικό, ενώ στη διαφθορά είναι σχεδόν αδύνατον να καθοριστεί μια πιθανή υποταγή της μιας πλευράς στην άλλη.

Εκτός αυτού, οι σχέσεις του "πελάτη" με τον πολιτικό βασίζονται σε μια γενικευμένη ανταλλαγή με μη επακριβώς καθοριζόμενες προσφορές. Αντίθετα, στην πολιτική διαφθορά η ανταλλαγή είναι οικονομικού τύπου με άμεσο και ακριβές περιεχόμενο. Στο μέσον -χρήμα εναντίον πολιτική συναίνεση- βασίζεται και μια άλλη διαφορά μεταξύ των δύο φαινομένων: ο διαφορετικός βαθμός πρόσληψης της παρανομίας. Η διαφθορά, εξ ορισμού σχεδόν, συνεπάγεται μια παράνομη δράση, ενώ οι εξυπηρετήσεις διαμέσου του πελατειακού συστήματος δεν είναι κατ' ανάγκην παράνομες.

Ενώ ο επιχειρηματίας, ο οποίος χρηματίζει τους κατόχους δημοσίων θέσεων, διαπράττει ποινικό αδίκημα, δεν είναι ποινικά κολάσιμο όταν κάποιος ψηφίζει έναν πολιτικό επειδή τον εξυπηρέτησε σε σχέση με κάτι. Σε αυτές τις "αντικειμενικές" διαφοροποιήσεις προστίθενται και

μερικές "υποκειμενικές": ενώ τα εμπλεκόμενα μέρη στη συναλλαγή της διαφθοράς γνωρίζουν ότι διαπράττουν παράνομες ενέργειες και κατά συνέπεια αυτές εκτελούνται μυστικά, η πρακτική του πελατειακού συστήματος είναι γενικά αποδεκτή και διεξάγεται φανερά.

Ενώ όμως υπάρχει μια αναλυτική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φαινομένων, οι εμπειρικές έρευνες που διεξήχθησαν στην Ιταλία αποδεικνύουν μια μάλλον στενή διαπλοκή

Οι πολιτικοί που συμμετείχαν σε περιπτώσεις πολιτικής διαφθοράς ήταν "προϊκισμένοι" με την κοινή σε όλους ικανότητα του networking. Δηλαδή μια ικανότητα δημιουργίας σχέσεων και δεσμών εμπιστοσύνης, κινήτρων αμοιβαίων υποχρεώσεων και προστασίας. Χρήσιμα για την οργάνωση της παράνομης συναλλαγής, αυτά τα χαρακτηριστικά επιτρέπουν επιπλέον την κατασκευή ενός δικτύου προσωπικών πολιτικών διαδικασιών αποτελούμενου από "πελάτες" όπως επίσης και "φίλους" στις τοπικές ελίτ.

Οι διεφθαρμένοι πολιτικοί κατορθώνουν να οικοδομήσουν έτσι τα "φέουδά" τους, αποτελούμενα από ψηφοφόρους και συνεργούς, τόσο μέσω δικτύων προσωπικών εξυπηρετήσεων όσο και μέσω εκδουλεύσεων που διασφαλίζουν προνομιακή μεταχείριση σε διάφορες ενώσεις και άτυπες ομάδες. Η επιδίωξη διεύρυνσης της έκτασης του χρηματισμού οδηγεί τους "διεφθαρμένους" πολιτικούς στην αύξηση των εξόδων και των δραστηριοτήτων των δημοσίων οργανισμών ευθύνης τους, ούτως ώστε να αυξάνεται και η δυνατότητα των προς διάθεση και διανομή εκδουλεύσεων.

Εδώ θα πρέπει να προστεθεί ότι το προϊόν της παράνομης συναλλαγής και η ψήφος δεν αλληλοαποκλείονται: ο επιχειρηματίας, ο οποίος χάριν του χρηματισμού, ευρίσκεται σε προνομιακή θέση στην αγορά, ενδέχεται να έχει συμφέρον στην σταθεροποίηση της σχέσης με την άλλη πλευρά και κατά συνέπεια να την στηρίζει και πολιτικά διαμέσου της ψήφου του και της επιρροής, ως προς την πολιτική και εκλογική συμπεριφορά, που ασκεί σε άλλους. Η ίδια η διαφθορά λοιπόν δύναται

να είναι ταυτόχρονα και εργαλείο παραγωγής πολιτικής συναίνεσης. Η παρατηρηθείσα ταυτόχρονη παρουσία της διαφθοράς και της πελατειακής σχέσης δεν είναι τυχαία αλλά μάλλον συνδέεται με μια συμπληρωματική λειτουργία των δύο φαινομένων και την ομοιότητα της δυναμικής των αιτιών τους. Τόσο το πελατειακό σύστημα όσο και η διαφθορά έχουν ως αποτέλεσμα την ύπαρξη διαρκών σχέσεων ανταλλαγής, οι οποίες βασίζονται σε έμπρακτα ευεργετήματα.

Οι αξίες της ένσκοπης φιλίας δεν είναι τυπικά χαρακτηριστικά μόνο της διεφθαρμένης συναλλαγής αλλά και των πελατειακών σχέσεων. Από την μια πλευρά η ύπαρξη της διαφθοράς και των πελατειακών σχέσεων έχουν ως αποτέλεσμα την ιδιωτικοποίηση της πολιτικής από τους κατόχους δημοσίων θέσεων δηλ. της χρησιμοποίησης της πρόσβασης στην πολιτική εξουσία ως προσωπικό δικαίωμα. Από την άλλη πλευρά, τόσο στους "πελάτες" όσο και στους εμπλεκόμενους στη διαφθορά επιχειρηματίες διαπιστώνεται μια δομή επιλογών, βασισμένη στην ατομική κινητοποίηση.

Η εξάπλωση της ψήφου ανταλλαγής -συνδεδεμένη με το πελατειακό σύστημα- αυξάνει το δημόσιο κόστος της πολιτικής, καθώς ωθεί τους πολιτικούς στην προσπάθεια ανεύρεσης υλικών αγαθών προς επένδυση στον αγώνα για την εξουσία. Το πελατειακό σύστημα και η ψήφος ανταλλαγής επίσης αυξάνουν την κλίση για την ανεύρεση παρανόμου χρήματος δηλ. ωθούν στην διαφθορά. Εκτός αυτού, τα δύο φαινόμενα καθιστούν τους διεφθαρμένους πολιτικούς πιο ανταγωνιστικούς για τον λόγο ότι αυτοί δύναται να επανεπενδύσουν τα χρήματα της διαφθοράς στην αγορά των ψήφων. Έτσι αυξάνεται ο αριθμός των πολιτικών, οι οποίοι είναι διατεθειμένοι να "αγοράσουν" ψήφους και πολιτική συναίνεση, επενδύοντας σε μια στρατηγική που στηρίζεται σε προσωπικές σχέσεις. Η προσφορά προνομιακής μεταχείρισης μεταβάλλει τους πολίτες σε "πελάτες". Για να αναπτυχθεί όμως πλήρως αυτή η σχέση προς αυτή την κατεύθυνση, πρέπει να συντρέχει μια άλλη συνθήκη: οι πολίτες να εξαναγκάζονται να προστρέξουν σε ατομικές προστασίες. Ο τρόπος εξαναγκασμού

προς μια τέτοια κατεύθυνση δύναται να αναλυθεί μέσα από τη διερεύνηση του φαινομένου της "κακής" λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Εκτιμώντας τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα των ερευνών για την πολιτική διαφθορά στο ιταλικό παράδειγμα, θεωρούμε ότι η πολιτική διαφθορά παράγει αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση για τους εξής λόγους:¹⁶

1. Η διαφθορά αυξάνει τις τιμές των δημοσίων έργων. Το κόστος του χρηματισμού για τον επιχειρηματία και οι κίνδυνοι που συνεπάγεται, αντισταθμίζονται μέσω της απάτης σε βάρος των δημοσίων οργανισμών. Εξωφρενικές εκπτώσεις στις τιμές προσφορών στις συμμετοχές σε μειοδοτικούς διαγωνισμούς, συνεχείς επανεκτιμήσεις των τιμών αναληφθέντων δημοσίων έργων, υπεργολαβίες, είναι μεταξύ των μηχανισμών που επιτρέπουν αυτή την απάτη. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται ολόκληρες κατηγορίες ατόμων που ζουν από εισοδήματα που συνδέονται με τη διαφθορά. Αυτό δεν αφορά μόνο το εισόδημα διεφθαρμένων κατόχων δημοσίων θέσεων. Στις αγορές όπου ο χρηματισμός είναι άτυπα θεσμοποιημένος, σχηματίζεται ένα στρώμα αποτελούμενο από επιχειρηματίες και επαγγελματίες, οι οποίοι στηρίζουν το οικονομικό τους μέλλον στις προνομιακές σχέσεις με τους διαχειριστές των δημοσίων δαπανών, αντικαθιστώντας τις κανονικές επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και επαγγελματικές τους αρμοδιότητες με πολιτικές "γνωριμίες".
2. Η πολιτική της διαφθοράς δεν αυξάνει μόνο την τιμή των υπηρεσιών αλλά χειροτερεύει και την ποιότητά τους. Αυτό συμβαίνει με τρεις τρόπους:
 - Κατά πρώτον, τα προμηθευόμενα από τους "προστατευόμενους" επιχειρηματίες προϊόντα, λόγω ελλιπούς ελέγχου, είναι συχνά κακής ποιότητας.

¹⁶ Miller C (1987), *Lobbying Government*, Blackwell, Oxford.

- ❖ Κατά δεύτερον, η διαφθορά διευκολύνει μια στρέβλωση των δημοσίων δαπανών, κατευθύνοντας τις δαπάνες σε τομείς όπου το "εισόδημα" της διαφθοράς είναι υψηλότερο ή εκεί όπου η πραγματοποίηση του "εισοδήματος" είναι ευκολότερη.
- ❖ Κατά τρίτον, διασφαλίζοντας προνομιακή μεταχείριση, σε όποιον είναι διατεθειμένος να πληρώσει την προστασία, η διαφθορά επιμηκύνει τον μέσο χρόνο που οι μη προστατευόμενοι πολίτες είναι αναγκασμένοι να περιμένουν για συγκεκριμένες υπηρεσίες.

Έως εδώ περιγράψαμε και αναλύσαμε μια σειρά αλληλεξαρτήσεων που επιφέρουν μια ταυτόχρονη ανάπτυξη της πολιτικής διαφθοράς, του πελατειακού συστήματος και της "κακής" δημόσιας διοίκησης. Στον σχεδιασμό της πολιτικής κατά της διαφθοράς, πολλά από τα προτεινόμενα μέτρα για τον περιορισμό της στοχεύουν στον επηρεασμό -άμεσο ή έμμεσο- των ατομικών υπολογισμών κόστους - οφέλους, που σχετίζονται με τη συμμετοχή σε διεφθαρμένες συναλλαγές. Επιδίωξή τους είναι η αύξηση του πιθανού κόστους (μεγάλες ποινές, νέες τεχνικές ελέγχου στη δημόσια διοίκηση) και ο περιορισμός της τάσης των πολιτικών προς τη διαφθορά, μέσω της μείωσης του κόστους της πολιτικής και του ελέγχου των πολιτικών δαπανών.

Τα προαναφερθέντα μέτρα στοχεύουν αποκλειστικά στην καταπολέμηση της πολιτικής διαφθοράς, μη λαμβάνοντας υπόψη την αλληλεπίδρασή της με άλλα φαινόμενα, όπως αυτό των πελατειακών σχέσεων και της κατάστασης της δημόσιας διοίκησης. Εκτός λοιπόν της λήψης μέτρων που αφορούν το μικροεπίπεδο, απαιτείται και η λήψη μέτρων που αφορούν τα μακροφαινόμενα αυτά, καθώς ευνοούν τη διάδοση της πρακτικής της διαφθοράς. Ο έλεγχος της διαφθοράς θα είναι μερικός εάν δεν αντιμετωπιστούν ταυτόχρονα και τα προβλήματα που συνδέονται με την αναποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και το θεσμικό πλαίσιο, που ευνοεί την ψήφο ανταλλαγής.

2.2. ΟΙ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Υπό την έννοια αυτή, η διαφθορά επιδέχεται δύο προσεγγίσεις: η μία, ηθική, η άλλη, πολιτική.

Η ηθική προσέγγιση της διαφθοράς αναπέμπει το όλο ζήτημα σε ένα σύστημα κανόνων συμπεριφοράς, που έχουν ως συνισταμένη, αφενός, την παραδοχή ότι ο άνθρωπος έχει από τη φύση του τη δυνατότητα της ηθικής λειτουργίας και, αφετέρου, ότι η τήρηση του ηθικού κανόνα εναπόκειται στην αυτοδέσμευση του υπευθύνου.¹⁷

Κατά τούτο, η ηθική προσέγγιση της διαφθοράς στην πολιτική, αντιλαμβάνεται την ηθική αυτή καθεαυτή ως μέρος της ατομικής συνείδησης και, κατ' επέκταση, την πολιτική λειτουργία ως προϊόν προσωπικής «χρέωσης» του φορέα και όχι ως σχέση που τον συνέχει με τον εντολέα. Η πρόσληψη όμως αυτή της πολιτικής αντιβαίνει την ίδια τη λογική της, ως του φαινομένου που συγκροτεί την έννοια της συνολικής κοινωνίας.

Η επισήμανση αυτή δεν υποδηλώνει ότι απουσιάζει από την πολιτική λειτουργία το ηθικό της πρόσημο. Υποδηλώνει, απλώς, ότι το πολιτικό σύστημα συναντάται με την ηθική, κάθε φορά σε ένα διαφορετικό επίπεδο, ανάλογα με το πεδίο της σχέσης που συνέχει τον εντολέα με τον εντολοδόχο. Πράγμα που σημαίνει, επίσης, ότι δεν υπάρχει μια, αλλά πολλές εκδοχές της πολιτικής ηθικής, όσες και οι προσλήψεις του πολιτικού φαινομένου ή, με διαφορετική διατύπωση, όσοι και οι τύποι των πολιτικών συστημάτων.

Οπότε όμως, το πρόβλημα εστιάζεται, όχι στην προσωπική συνείδηση ή αυτοδέσμευση του φορέα της πολιτικής λειτουργίας, αλλά στη δυνατότητα της ύπαρξης ή μη ενός συμπαγούς κανονιστικού περιβάλλοντος της ηθικής συμπεριφοράς και, κατ' επέκταση, στις δικλείδες ασφαλείας του συστήματος. Οι δικλείδες αυτές συναρτώντας από το είδος της σχέσης μεταξύ του δικαιούχου της πολιτικής και του

¹⁷ Βάσση Α,(2004), «Μέσα επικοινωνίας και δημοκρατία», Αθήνα

φορέα της εξουσίας, καθώς από αυτό θα κριθεί αν το σύστημα μπορεί να ελαχιστοποιήσει τη δυνατότητα του τελευταίου να παρεκκλίνει από το ηθικό διατακτικό της κοινωνίας ή αν η εφαρμογή του θα αφεθεί τελικά στην καλή προαίρεση του εντολοδόχου.

Η ηθική προσέγγιση της πολιτικής λειτουργίας ευδοκίμει βασικά στις κοινωνίες, δηλαδή σε εποχές που η πολιτική είναι δομημένη με όρους εξουσιαστικής αυτονομίας, διατηρεί όμως μια ενδιάθετη έστω αναφορά στο κοινωνικό σώμα. Η κοινωνία, στην περίπτωση αυτή, επικαλείται την ηθική ως υποκάταστατο της αδυναμίας της να προσεγγίσει το ζήτημα της διαφθοράς και ευρύτερα της ιδιοποίησης με πολιτικούς όρους.

Η πολιτική προσέγγιση της διαφθοράς, αντιθέτως, προϋποθέτει, κατ'ελάχιστον, το αντιπροσωπευτικό πρόσημο της πολιτικής εξουσίας. Ο πολιτικός, εν προκειμένω, ασκεί λειτουργία εντολοδόχου, δεν είναι δικαιούχος της πολιτικής. Δεν ενεργεί μόνος του, αλλά για λογαριασμό τρίτου εντολέα. Δεν νοείται, επομένως, όπως είδαμε, το επιχείρημα της διαφθοράς στην περίπτωση του εντολέα, του δεσπότη ή του δήμου.

Το αξίωμα αυτό προδικάζει ότι στο πολιτικό σύστημα συναντώνται ο εντολέας και ο εντολοδόχος σε μια σχέση όπου ο πρώτος εξουσιοδοτεί τον δεύτερο να πραγματοποιήσει ορισμένο έργο: ειδικότερα, να διαχειρισθεί την πολιτική λειτουργία της κοινωνίας.

Στη σχέση αυτή, ο εντολέας επιλέγει τον εντολοδόχο, ορίζει τον χρόνο και το περιεχόμενο της εντολής, διατηρεί το δικαίωμα του πλήρους ελέγχου των σταδίων υλοποίησης της εντολής και, βεβαίως, μπορεί ανά πάσα στιγμή να την ανακαλέσει ή να υποχρεώσει τον εντολοδόχο να εναρμονισθεί με τη βούλησή του. Ο εντολοδόχος υπέχει ευθύνη για την ενδεχόμενη βλάβη, που θα προκαλέσει στον εντολέα. Βλάβη, η οποία μπορεί να προέλθει είτε από μια καταχρηστική ιδιοποίηση της θέσης του, είτε λόγω της εσφαλμένης πολιτικής, που ακολούθησε ή υπέβαλε τον εντολέα. Η ευθύνη αυτή δεν συμψηφίζεται με την ανάκληση της εντολής. Είναι ανεξάρτητη, υποκείμενη μόνον στον έλεγχο της δικαιοσύνης. Ο εντολέας δύναται να μεταβάλει ελευθέρως το

περιεχόμενο της εντολής – τον σκοπό της πολιτικής – όχι ο εντολοδόχος.

Τα ανωτέρω θεμέλια της αντιπροσωπευτικής σχέσης αποτελούν συγχρόνως τον καταλύτη για τη συγκρότηση του πολιτικού συστήματος, με όρους 'δημοσιότητας', έτσι ώστε να αποτρέπεται η λογική της ιδιοποίησης του δημοσίου χώρου και συνεπώς, η όποια ενδιάθετη τάση του πολιτικού προσωπικού να υποκύπτει στη διαφθορά.

Είναι όμως εμφανές ότι το πολιτικό σύστημα της νεοτερικότητας δεν εγγράφει στα θεμέλιά του τη συνάντηση του εντολέα με τον εντολοδόχο. Και οι δύο αυτές ιδιότητες κατέχονται εξ ολοκλήρου από το κράτος, οπότε και οι ιδιότητες του ελεγκτή και του ελεγχόμενου συμπίπτουν στον ίδιο φορέα, δηλαδή στον κάτοχο της πολιτικής εξουσίας.

Η μη αντιπροσωπευτική θεμελίωση του νεοτερικού πολιτικού συστήματος ενισχύεται από την πρόταξη ως σκοπού της πολιτικής ρευστών εννοιών, όπως του «γενικού» ή του «εθνικού» συμφέροντος, των οποίων η συγκεκριμενοποίηση ανήκει αποκλειστικά στην πολιτική εξουσία του κράτους, καθώς αυτή κατέχει, όπως είδαμε, την ιδιότητα του εντολέα. Η κοινωνική βούληση ή το κοινωνικό συμφέρον απουσιάζουν από το σκοπό της πολιτικής.

Απόρροια του γεγονότος αυτού είναι ότι η πολιτική ως πράξη (δηλαδή το αποτέλεσμα της πολιτικής) και η πολιτική τάξη (εν προκειμένω, οι φορείς της πολιτικής λειτουργίας), τοποθετούνται υπεράνω του νόμου, δεν υπόκεινται στη δικαιοσύνη. Η έννοια του πολιτικού δικαίου είναι άγνωστη ή, μάλλον, αφορά αποκλειστικά, σε ορισμένες πτυχές της δυναμικής αμφισβήτησης της πολιτικής κι όχι στον φορέα του πολιτικού συστήματος. Η κοινωνία, ο πολίτης, ως μη εντολείς, δεν θεωρείται ότι έχουν έννομο συμφέρον να εγκαλέσουν την πολιτική τάξη για τυχόν βλάβη που τους προξένησε. Μάλιστα, η ασυλία, ως έννοια, καλύπτει και τα αδικήματα που αφορούν στο κοινό ή ιδιωτικό δίκαιο. Έτσι, ενώ στον ιδιωτικό ή κοινωνικό βίο αναγνωρίζεται ρητώς η υποχρέωση για την αποκατάσταση της βλάβης, που υφίσταται ο εντολέας από τον

εντολοδόχο, στην πολιτική η ρήτρα αυτή, όχι μόνον δεν συντρέχει, αλλά και συμψηφίζεται, εν αντιθέσει προς την αντιπροσωπευτική αρχή, με την εκλογική διαδικασία. Ο Αριστοτέλης, ωστόσο, δεν παραλείπει να υπογραμμίσει ότι, εύλογος, το πολιτικό έγκλημα – το έγκλημα του εντολοδόχου ή και του απλού ρήτορα – τιμωρείται αυστηρότερα, στη δημοκρατία – θα πρόσθετα και στην αντιπροσωπευτική πολιτεία –, επειδή προκαλεί συλλογική, άρα μεγαλύτερη βλάβη, απ' ότι το κοινό έγκλημα¹⁸.

Η αναγωγή της πολιτικής ευθύνης, από πρόβλημα δικαίου (και δικαιοσύνης), σε ζήτημα πολιτικής εναλλαγής στην εξουσία, δημιουργεί απλώς πλάσμα ευθύνης καθώς είναι σαφές ότι η «εκλογή» συνιστά «επιλογή» διακυβέρνησης για το μέλλον, όχι απονομή δικαιοσύνης. Κατά τούτο, η έννοια της πολιτικής κριτικής, αποτελεί άσκηση ατομικής ελευθερίας, δεν υποβάλλει τον κρινόμενο στη δοκιμασία της δικαϊκής ευθύνης.

Πολιτική αυτονομία και πολιτική ασυλία της κρατικής εξουσίας, απουσία πολιτικού δικαίου και, συνακόλουθα, δικαϊκής ευθύνης της πολιτικής εξουσίας, σκοπός της πολιτικής που ορίζει κατά βούληση η πολιτική τάξη, πολιτικό προσωπικό που ενσαρκώνει εν λευκώ τις ιδιότητες του εντολέα και του εντολοδόχου, του ελέγχοντος και του ελεγχόμενου, συνθέτουν το πολιτειακό θερμοκήπιο της ιδιοποίησης και της διαφθοράς στο περιβάλλον της νεοτερικότητας.

2. Το πολιτειακό αυτό περιβάλλον επιβαρύνεται από το γεγονός ότι και οι ελάχιστες θεσμικές πρόνοιες, που κατέλειπε το ύστερο φεουδαλικό παρελθόν – με πρώτη τη διάκριση των εξουσιών – έχουν περιέλθει ουσιαστικά σε αχρησία, αφού με την ανθρωποκεντρική ενοποίηση της κοινωνίας, ο κάτοχος της πλειοψηφίας στις εκλογές, κατέχει αδιαίρετα το σύνολο των εξουσιών: ελέγχει τη Βουλή, την κυβέρνηση και, φυσικά, τον κρατικό μηχανισμό. Ωστε, ο κάτοχος της πλειοψηφίας και, εντέλει, ο

¹⁸ Βάσση Λ.,(2004), «Μέσα επικοινωνίας και δημοκρατία», Αθήνα

ηγετικός πυρήνας του κόμματος αποβαίνει πολιτικός αυθέντης της κρατικής εξουσίας.

Το πρόβλημα ετίθετο με μικρότερη οξύτητα στο παρελθόν καθώς οι ιδεολογίες της ανθρωποκεντρικής πρώτο-οικοδόμησης (η φιλελεύθερη και η σοσιαλιστική) δημιουργούσαν τη συνθήκη μιας σχετικής, εξωθεσμικής και έμμεσης, αντιπροσωπευτικής συνάντησης της κοινωνίας με τους φορείς της κρατικής εξουσίας.

Η παρέλευση της φάσης αυτής και, ιδίως, ο συνδυασμός του μετακυρίαρχου κράτους, που επάγεται η «παγκοσμιοποίηση» με την πρόταξη της αρχής της «διαμεσολαβημένης κοινωνίας», ως θεμελιώδους εταίρου του πολιτικού συστήματος, δεν ανέδειξε μόνον τις αδυναμίες της μη αντιπροσωπευτικής υποστασιοποίησης της πολιτικής εξουσίας. Σηματοδότησε την ολοσχερή υποταγή του πολιτικού προσωπικού στους συσχετισμούς της ιδιωτικής ισχύος.

Όντως, η «διαμεσολαβημένη κοινωνία» υπόσχεται τη συγκρότηση της πολιτικής σύνθεσης στο επίπεδο του συσχετισμού των ομάδων συμφερόντων με την εξουσία, κι όχι μέσω μιας συνάντησης της τελευταίας με την κοινωνία, με πρόσημο την αντιπροσωπευτική αρχή. Συγχρόνως, οι θιασώτες της «διαμεσολαβημένης κοινωνίας» δεν αποκρύπτουν την αποστροφή τους προς κάθε θεσμική συμμετοχή του κοινωνικού σώματος στην πολιτική διαδικασία.

Η έννοια της πολιτικής συμμετοχής ορίζεται ταυτολογικά με την αγελαία προσχώρηση της ιδιωτικής κοινωνίας στις δυνάμεις της διαμεσολάβησης ή ως «εξωπολιτειακή» αμφισβήτηση, όχι υπό το πρίσμα μιας διαρκούς πολιτειακής συγκρότησης του κοινωνικού σώματος, δηλαδή της μεταβολής του σε δήμο. Εξού και ο πολίτης, που δεν έχει να επιδείξει μια διαμεσολαβητική ιδιότητα, δεν προσλαμβάνεται ως μέλος του πολιτικού συστήματος, δεν διαθέτει καν δικαίωμα δημοσίου λόγου και, οπωσδήποτε, στο μέτρο που δεν καταγράφεται ως εντολέας, δεν νομιμοποιείται, ως έχων έννομο συμφέρον, στην πολιτική.

Τέλος, το και σπουδαιότερο, η αντιμετώπιση της πολιτικής ως σχέσης δύναμης, που συνεπάγεται η έννοια της «διαμεσολαβημένης κοινωνίας», δημιουργεί το κλίμα μιας εξωθεσμικής, σε περιβάλλον παρασκηνίου, λειτουργίας της πολιτικής διαδικασίας, η οποία «στρώνει» κυρίολεκτικά το έδαφος για την καταλυτική ομηρία του πολιτικού προσωπικού.

Η ομηρία αυτή, απόρροια της μη αντιπροσωπευτικής θεωράκισης της πολιτικής εξουσίας έναντι των κατόχων οικονομικής, κοινωνικής και επικοινωνιακής ισχύος, καθώς και των προκλήσεων που συνεπάγεται η προσωποπαγή διαχείριση ενός μείζονος αντικειμένου, όπως η πολιτική, του οποίου ο δικαιούχος παραμένει ασαφής, εμφανίζεται στις μέρες μας ως σύμφυξ γνώρισμα του πολιτικού συστήματος.

Εννοώντας μ' αυτό ότι η φύση του πολιτικού συστήματος δεν διευκολύνει απλώς την ιδιοποίησή του (οικονομικού κλπ.) αντικειμένου της πολιτικής. Η ίδια η λογική του εγγράφει την εξάρτηση του πολιτικού προσωπικού, από τους φορείς της οικονομικής και επικοινωνιακής ισχύος, ως συστατικό του γνώρισμα. Οι φορείς αυτοί – με απλούστερη διατύπωση οι ισχυροί της «διαμεσολαβημένης κοινωνίας» – καλούνται να στηρίξουν το κόμμα ή/και τους επιμέρους πολιτικούς – με αντάλλαγμα την ανάλογη εκχώρηση μεριδίου του δημοσίου χώρου.

Όντως, η πολιτική παρουσία ενός κόμματος – ιδίως αυτού που φιλοδοξεί να ανέλθει στην εξουσία – και του σημαίνοντος πολιτικού προσωπικού, συναρτώνται άμεσα από το διαθέσιμο χρήμα και τον επικοινωνιακό χρόνο που τους εκχωρείται από την ιδιωτική σφαίρα. Είναι προφανές ότι οι «χορηγοί» χρήματος ή επικοινωνίας δεν αλλοιώνουν μόνον την ιδεολογία και το πρόγραμμα του κόμματος, μεταβάλουν τον πολιτικό και το κόμμα σε προσωπικό τους «πελάτη». Στο ισοζύγιο της πολιτικής ή εκλογικής επιρροής, η πελατειακή διαπλοκή του πολιτικού προσωπικού αποτελεί την καταλυτική προϋπόθεση της όποιας φιλοδοξίας.

Εντούτοις, η διαφορά ανάμεσα στην οικονομική και στην επικοινωνιακή διαπλοκή είναι θεμελιώδης: η πρώτη, οδηγεί βασικά στην ιδιοποίηση μέρους του δημοσίου αγαθού· η δεύτερη, προάγει την ιδιοποίηση της ίδιας της πολιτικής και, ως εκ τούτου, οδηγεί στην ιδιοποίηση και, συνάμα, στην ομηρία της κοινωνίας¹⁹.

Πόσο συμφυές με το σύστημα είναι το φαινόμενο της πελατειακής διαπλοκής του πολιτικού προσωπικού, προκύπτει από το γεγονός ότι, αντί θεραπείας, επιχειρείται γενικώς η νομιμοποίησή του, η ενσωμάτωση της διαφθοράς (και της διαπλοκής) στις λειτουργίες του: είτε κανονικοποιώντας την ιδιωτική «χορηγία» είτε εισάγοντας συμπληρωματικά τη δημόσια «χορηγία».

Η νομιμοποίηση της πελατειακής διαπλοκής του πολιτικού προσωπικού, όχι μόνον δεν εμποδίζει την αφανή χρηματοδότηση, αλλά και συνομολογεί για τη μεταβολή των κομμάτων και της πολιτικής τάξης σε εντολοδόχους των ιδιωτών, κατόχων οικονομικής και επικοινωνιακής ισχύος. Όντως, η επισημοποίηση της «χορηγίας» αποποινικοποιεί τη διαπλοκή και τη διαφθορά που υποκρύπτει και θεσμοθετεί, συγχρόνως, την εξάρτηση και την αλλοίωση του σκοπού της πολιτικής.

Από την πλευρά της, η δημόσια «χορηγία» υπονοεί ότι το κόμμα και η πολιτική τάξη αναγνωρίζονται ως θεσμοί δημοσίου δικαίου. Συνεπάγεται, ως εκ τούτου, το δικαίωμα του «χορηγού» να ελέγχει τους αποδέκτες της, τόσο ως προς τον τρόπο της διαχείρισης, όσο και για την εκπλήρωση του σκοπού της πολιτικής, που την επέβαλε. Συνεπάγεται, εντέλει, τη δημοκρατική ανασυγκρότηση και λειτουργία του κόμματος ως δημόσιου θεσμού και όχι τη λειτουργία του ως κλειστής λέσχης. Πράγμα που, όμως, η άρχουσα πολιτική τάξη δεν είναι έτοιμη να αποδεχθεί, καθώς το κόστος λειτουργίας του συστήματος είναι απαγορευτικό για να γίνει διαφανές και το διακύβευμα της πολιτικής εξουσίας ασύμμετρο, σε σχέση με την κοινωνική της αναφορά.

¹⁹ Βάσση Λ, «Μέσα επικοινωνίας και δημοκρατία», Αθήνα, 2004.

3. Το δεύτερο επίπεδο της διαφθοράς του δημοσίου χώρου αφορά στο διοικητικό προσωπικό, στη διάχυση της διαφθοράς στον μη πολιτικό κρατικό μηχανισμό. Ενώ η («νόμιμη» ή μη) διαφθορά, που συνεχεται με το πολιτικό προσωπικό, αποτελεί καθολικό φαινόμενο, η διαφθορά του κράτους απαντάται με διαφορετική ένταση και συχνότητα, από χώρα σε χώρα.

Η διαφθορά του κρατικού μηχανισμού θεωρείται ως, καταρχήν, γνώρισμα των χωρών της «περιφέρειας» και αποδίδεται στη χαμηλή αμοιβή της εργασίας, στη σαθρότητα του πολιτικού συστήματος και του κρατικού μηχανισμού. Οι χώρες του «κέντρου» θεωρούνται μεν εξαγωγείς διαφθοράς στην «περιφέρεια», οι ίδιες όμως αξιολογούνται θετικά, ότι δηλαδή δεν έχουν μολυνθεί από το σύμπτωμα αυτό.

Η σχολή αυτή σκέψης, που διακινείται ιδίως από τη λεγόμενη «αναπτυξιακή θεωρία», συναρτά τη διαβάθμιση της διαφθοράς από το αναπτυξιακό κριτήριο. Παίρνει δηλαδή ως δεδομένο ότι η οικονομική ανάπτυξη συμβαδίζει εξ ορισμού με την πολιτική ανάπτυξη και πως, συνακόλουθα με αυτό, η διαφθορά συνάδει με την υπανάπτυξη. Πέραν του λογικού και γνωσιολογικού σφάλματος που πέφτει στη γενίκευση αυτή, συγκρατούμε το επιχείρημά της ότι οι μη αναπτυγμένες χώρες συσσωρεύουν όλες τις προϋποθέσεις της διαφθοράς, εν αντιθέσει προς τις πλέον αναπτυγμένες, που είναι ουσιαστικά αδιάφθορες.

Κατά τη γνώμη μου, η άποψη αυτή δεν είναι μόνον αυθαίρετη, όπως άλλωστε αποκαλύπτει η απογύμνωση του πολιτικού συστήματος της νεοτερικότητας από τις προφανείς «αλήθειες», οι οποίες συγκαλύπτουν το έλλειμμα αντιπροσώπευσης που το διακρίνει, είναι και παραπλανητική. Αποσιωπά, επίσης, την ουσία του προβλήματος, λειτουργώντας απολογητικά προς τις σταθερές που συντηρούν τη διαπλοκή και, εντέλει, αφήνει το πλαίσιο της διαφθοράς ανέπαφο και, λίγο πολύ, νομιμοποιημένο²⁰.

²⁰ Κοντογιώργη Γ, «Η κομματοκρατία ως πολιτικό σύστημα», στο Τετράδια Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2004

Η εκτίμηση αυτή είναι εσφαλμένη και για τον πρόσθετο λόγο ότι δεν συνεκτιμά την τυπολογία της πολιτικής, παρακάμπτει το μείζον ερώτημα του πώς και πώς ορίζει το περιεχόμενο της διαφθοράς και, ουσιαστικά, συνομολογεί ότι συναρτάται από τους «κώδικες» – συνενοχών, δημοσιότητας κλπ. – μέσω των οποίων υποστασιοποιείται το φαινόμενο της διαφθοράς. Σε κάθε περίπτωση όμως, θεωρώ ότι η γενίκευση της διαφθοράς στον κρατικό μηχανισμό είναι θέμα χρόνου.

Όντως, η μετάβαση από τις ιδεολογίες της ανθρωποκεντρικής πρώτο-οικοδόμησης στη δυναμική της κοινωνικής αναδιανομής μεταβάλλει ριζικά τη διαμεσολαβητική λειτουργία της πολιτικής τάξης και, επέκεινα, τον ίδιο το σκοπό του κράτους. Το στέλεχος του κρατικού μηχανισμού διακρίνει στη θέση που κατέχει ολοένα περισσότερο την προσωπική του ευδοκίμηση, καθώς η ιδέα μιας αποστολής, που συνέχεται με την κοινωνία, υποχωρεί υπέρ των συμφερόντων, τα οποία διακινεί η πολιτική τάξη. Η τελική οικοδόμηση της συνάφειας αυτής, του φορέα του κρατικού μηχανισμού με τους «εννόμους» συνομιλητές του, πρόκειται να γίνει, αναπόφευκτα, στο περιβάλλον της «διαμεσολαβημένης κοινωνίας».

Η ελληνική περίπτωση έχει, ως προς αυτό, μια σημαίνουσα πειραματική αξία. Η ελληνική κοινωνία, μην έχοντας βιώσει τη φεουδαρχία, δεν άφησε στις ιδεολογίες της πρώτο-οικοδόμησης πρόσφορο έδαφος να ευδοκιμήσουν στον χώρο της. Τούτο εξηγεί, εν μέρει, γιατί το νεοελληνικό κράτος λειτούργησε, εξ αρχής, κυρίως ως πεδίο αναδιανομής του κοινωνικού ή οικονομικού αγαθού και, κατ' επέκταση, ως θερμοκήπιο για τη διαφθορά και, ελάχιστα, ως «επιχειρησιακή» έννοια.

Ο πολίτης, στο πλαίσιο αυτό, αφού δεν συγκροτούσε πολιτειακή οντότητα, αφέθηκε να διαπραγματευθεί την ψήφο του στο δυσμενές περιβάλλον της προσωπικής εξάρτησης που δημιουργεί η πολιτικά κυρίαρχη εξουσία. Η ανάδειξη της πολιτικής πελατείας – τη φορά αυτή ανάμεσα στον πολιτικό και στον πολίτη - σε σύστημα αποκαλύπτει

ακριβώς τη δυσαρμονία της πολιτικής εξουσίας προς το πολιτικό ανάπτυγμα της κοινωνίας κι όχι το αντίθετο, όπως γενικά πιστεύεται²¹.

Το κόμμα, στο πλαίσιο αυτό, ουδέποτε χρειάστηκε να διακινήσει στα όβαρα την ιδεολογική του «πραμάτεια», κατά το νεότερο πρότυπο. Η ενσάρκωση του δημοσίου χώρου από το κράτος δεν θα ευδοκιμήσει στην Ελλάδα, αφού ο σκοπός της πολιτικής – και άρα του κράτους – θα είναι διαφορετικός από τις χώρες της μεταφουδαλικής μετάβασης. Δημόσιο, στον νέο ελληνικό πολιτικό πολιτισμό, παραμένει το «κοινό», που διαφοροποιείται σαφώς από τον ασώματο δεσπότη, το κράτος. Κατά τούτο, το κόμμα θα ταυτισθεί εξ αρχής με το κράτος και κατ' επέκταση με το πολιτικό σύστημα, έτσι ώστε το τελευταίο να μπορεί να αποδοθεί ως κομματοκρατία²².

Η κομματοκρατία ως η μεταϊδεολογική εκδοχή του νεότερου κράτους και, όντως, του μη αντιπροσωπευτικού πολιτικού συστήματος, προβάλλει το κόμμα ως τη συνισταμένη πάνω στην οποία αρθρώνεται η σχέση του ιδιώτη-πολίτη με την πολιτική. Μια σχέση, επομένως, η οποία συγκροτείται σε ένα κοινωνικό περιβάλλον, όπου η κοινωνία συμπεριφέρεται δίκην εντολέως και, συνακόλουθα, με γνώμονα την πολιτική ατομικότητα - αντί της μαζικής πολιτικοποίησης - ενώ την ίδια στιγμή δεν της αναγνωρίζεται η ιδιότητα του θεσμικού εταίρου της πολιτείας, αφού η πολιτική συγκροτείται με όρους αυτονομίας. Το σύστημα αυτό, όπου ο σκοπός του κόμματος μεταλλάσσεται σε σκοπό της πολιτικής (του κράτους), αποκαλύπτει, κατά τρόπο διαυγή, τις πηγές της διαπλοκής και συνακόλουθα της διαφθοράς. Η περίπτωση του «ανδρείκου» ιδίως ΠΑΣΟΚ αποτελεί, τρόπον τινά, μια υστεροχρονισμένη, ακραία εκδοχή, του συστήματος αυτού.

4. Συμπεραίνεται ότι η διαπλοκή και η διαφθορά αποτελούν συμφυή στοιχεία του νεότερου και, ουσιαστικά, του προ-αντιπροσωπευτικού

²¹ Κοντογιώργη Γ, «Η κομματοκρατία ως πολιτικό σύστημα», στο Τετράδια Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2004

²² Βάσση Λ, «Μέσα επικοινωνίας και δημοκρατία», Αθήνα, 2004.

πολιτικού συστήματος. Αυτό υποδηλώνει ότι, διατηρώντας το σύστημα, κάθε μέτρο για την εξάλειψή τους δεν μπορεί παρά να έχει απλώς επιδιορθωτικό χαρακτήρα, ενώ η ουσιαστική τους κατάργηση παραπέμπει με ακρίβεια σε ένα άλλο πολιτικό σύστημα. Αυτό το άλλο πολιτικό σύστημα, θα ήταν, χωρίς αμφιβολία, η δημοκρατία, στο μέτρο που η τελευταία, εστιασμένη στον αντίποδα των συστημάτων εξουσίας, επαγγέλλεται είτε την ολοκληρωτική κατάργηση του αντιπροσωπευτικού θεσμού είτε τον περιορισμό του σε έναν ρόλο «θεραπαινίδας» του δήμου.

Όμως, το σύστημα αυτό ανήκει στο απόμακρο μέλλον, οπότε μπορεί να υποθέσει κανείς ότι το ζήτημα της διαπλοκής και της διαφθοράς, συνέχεται με τη μετάλλαξη του προ-αντιπροσωπευτικού σε απλώς αντιπροσωπευτικό σύστημα, που, καθόλες τις ενδείξεις, διαγράφεται στον ορίζοντα, ως αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης της πρωτοανθρωποκεντρικής οικοδόμησης των νεοτερικών κοινωνιών. Όντως, όπως είδαμε, η αντιπροσωπευτική αρχή συνεπάγεται την απόδοση στην κοινωνία της ιδιότητας του εντολέα και την, ως εκ τούτου, πολιτειακή της μετάλλαξη σε δήμο, σε εταίρο της πολιτείας. Ωστόσο, είναι προφανές ότι και η αντιπροσώπευση εγγράφεται ως σχετικά μακρινή προοπτική, διότι δεν αποτελεί κοινωνικό αίτημα του σήμερα.

Η αντίφαση, εν προκειμένω, έγκειται στο ότι ενόσω το πρόβλημα της πολιτειακής μεταβολής παραμένει εκκρεμές, το αίτημα της καταπολέμησης της διαφθοράς θα τίθεται κυρίως στην ηθική του βάση και όλως δευτερευόντως πολιτικά, σε ένα πλαίσιο, επομένως, που θα αναιρεί αυτόχρονα τη λογική του.

Υπό αυτή την έννοια, η επίλυση του προβλήματος, εκτιμώ ότι αποτελεί, επί της ουσίας, επιχείρημα της πολιτικής διαπάλης, όχι όμως και ζητούμενο στις μέρες μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

3.1. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΟΟΣΑ)

Σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, διαπιστώνονται παράνομες δραστηριότητες άνω των 5 δισ. ευρώ το χρόνο. Σε αντίστοιχη έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας γίνεται λόγος για επιδείνωση της διαφθοράς.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την έρευνα ξεπλένονται περισσότερα από 5 δισ. ευρώ τον χρόνο, που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες, όπως το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων, η πορνεία κ.α.

Κλιμάκιο της Ομάδας Χρηματοπιστωτικής Δράσης για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος (FATF), που λειτουργεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), αξιολόγησε τη χώρα σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και δεν διαπίστωσε πρόοδο της χώρας ούτε στην καταπολέμηση του ξεπλύματος ούτε στην αντιμετώπιση των αδυναμιών του ελληνικού ελεγκτικού συστήματος, όπως τις είχαν περιγράψει στην προηγούμενη έκθεσή τους τον Ιούλιο του 2007.

Τη μεγάλη έκταση της διαφθοράς στην Ελλάδα επιβεβαιώνουν και τα τελευταία στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, σύμφωνα με τα οποία η χώρα υποχωρεί συνεχώς στους δείκτες καταπολέμησης της διαφθοράς.

Όπως δείχνει η έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας με τίτλο «Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης 1996-2008», η χώρα μας τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει επιδείνωση και στους έξι σχετικούς δείκτες.

✦ Έλεγχος διαφθοράς: Αφορά το κατά πόσο δημόσιοι λειτουργοί εκμεταλλεύονται τη θέση τους για προσωπικό όφελος.

- ✚ Εφαρμογή του νόμου: Κατά πόσο υπάρχει εμπιστοσύνη στους νόμους, περιλαμβανομένων και όσων αφορούν το δικαίωμα ιδιοκτησίας, καθώς και τη λειτουργία της Αστυνομίας και της Δικαιοσύνης.
- ✚ Ελευθερία έκφρασης: Μετράει το κατά πόσο οι πολίτες μια χώρας μπορούν να συμμετέχουν στην επιλογή της κυβέρνησής τους, καθώς και η ελευθερία έκφρασης που έχουν.
- ✚ Πολιτική σταθερότητα: Δείχνει την πιθανότητα να αποσταθεροποιηθεί η κυβέρνηση από βίαια γεγονότα, περιλαμβανομένης και της τρομοκρατίας.
- ✚ Αποτελεσματικότητα κυβέρνησης: Μετράει την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών, την ικανότητα των δημοσίων υπαλλήλων και την ανεξαρτησία τους από πολιτικές πιέσεις.
- ✚ Ποιότητα εποπτείας: Πρόκειται για την ικανότητα της κυβέρνησης να παρέχει επαρκές εποπτικό πλαίσιο, ώστε να ευνοεί την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στον ιδιωτικό τομέα.

3.2. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ PUBLIC ISSUE ΓΙΑ ΤΗ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ

Η Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς, το ελληνικό παράρτημα της παγκόσμιας μη κυβερνητικής οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια», διεξάγει τα τελευταία δύο χρόνια έρευνα για την έκταση της διαφθοράς στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Η μικρή απόκλιση από τα δεδομένα της περσινής έρευνας επιβεβαιώνουν την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της μεθοδολογίας και των πορισμάτων της έρευνας. Η έρευνα διενεργήθηκε από την εταιρεία Public Issue και βασίζεται σε τηλεφωνικές συνεντεύξεις σε ελληνικά νοικοκυριά με τη χρήση δομημένου δειγματολογίου, τηρώντας τις ίδιες προϋποθέσεις με την περσινή, ώστε να υπάρχει μέτρο σύγκρισης. Η καινοτομία της φετινής έρευνας έγκειται

αφενός στη σταδιακή υλοποίησή της σε έξι μηνιαία κύματα, σε συνολικό δείγμα 6.105 άτομα, αφετέρου στη συγκριτική ανάλυση των δεδομένων με τα πορίσματα της περσινής χρονιάς.

Στην κορυφή της κατάταξης των φορέων του δημοσίου τομέα όπου εντοπίζονται περιστατικά διαφθοράς βρίσκονται για μία ακόμα χρονιά τα Δημόσια Νοσοκομεία, οι Πολεοδομίες υποχώρησαν στην τρίτη θέση και οι Εφορίες ανέβηκαν στη δεύτερη. Το Υπουργείο Μεταφορών (ΚΤΕΟ και Διπλώματα οδήγησης) και οι Νομαρχίες συμπληρώνουν την πρώτη πεντάδα. Σημειώνεται ότι το 60% της διαφθοράς εντοπίζεται στις 3 πρώτες υπηρεσίες (Νοσοκομεία, Εφορία, Πολεοδομίες) Στον ιδιωτικό τομέα, πρωτοστατούν επίσης οι υπηρεσίες υγείας στον εντοπισμό περιστατικών διαφθοράς.

Το ουσιαστικότερο πόρισμα της έρευνας για το 2008, αφορά στην εκτίμηση του μεγέθους της μικρό-διαφθοράς, το οποίο αγέρχεται περίπου στα 750 εκατομμύρια ευρώ σημειώνοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (2007)

Στην 56η θέση σε σύνολο 180 χωρών κατατάσσεται η Ελλάδα και στην 40η η Κύπρος όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Στην ίδια έκθεση πέρυσι, η χώρα μας βρισκόταν στην 54η θέση σε σύνολο 163 χωρών. Σε χειρότερη θέση από την Ελλάδα στην ΕΕ βρίσκονται η Ρουμανία (70ή θέση στο σύνολο των 180 κρατών), η Βουλγαρία (64η θέση) και η Πολωνία (62η θέση). Το 2004 η Ελλάδα βρισκόταν στην 46η θέση, μεταξύ 143 χωρών.

Η Ν.Ζηλανδία, η Δανία και η Φινλανδία είναι οι χώρες με τη λιγότερη διαφθορά, σύμφωνα με την έκθεση για το 2007 της ΜΚΟ «Διεθνής Διαφάνεια». Στον αντίποδα βρίσκονται η Μιανμάρ, η Σομαλία και το Ιράκ.

Η έκθεση περιλαμβάνει στοιχεία για 180 κράτη, τα οποία και τα κατατάσσει σε μια κλίμακα από το 0 (υψηλή διαφθορά) ως το 10

(υψηλή διαφάνεια) βάσει ενός σύνθετου δείκτη που έχει συνταχθεί από ειδικούς και επιχειρηματικές πηγές των τελευταίων δύο ετών.

Σύμφωνα με την κατάταξη των κρατών, ιδιαίτερα έντονο εμφανίζεται το πρόβλημα της διαφθοράς στην Αφρική, σε χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού, όπως και σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, ενώ καλύτερα εμφανίζονται τα πράγματα στην Ευρώπη και γενικότερα στα κράτη που ανήκουν στο λεγόμενο ανεπτυγμένο κόσμο.

Σε ό,τι αφορά την ΕΕ, τα κράτη με τη μικρότερη διαφθορά είναι η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία.

Επίσης, πολύ καλή απόδοση σε ό,τι αφορά τα θέματα διαφάνειας, εμφανίζουν στον ευρωπαϊκό χώρο η Ισλανδία (6η θέση στο σύνολο των 180 κρατών), η Ολλανδία (7η θέση), η Ελβετία (8η θέση), η Νορβηγία (9η θέση) και το Λουξεμβούργο (12η θέση).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, σε πολύ καλή θέση βρίσκονται ο Καναδάς (10η θέση) και η Αυστραλία (11η θέση), ενώ αρκετά πιο κάτω στη λίστα βρίσκονται η Ιαπωνία (17η θέση) και οι ΗΠΑ (20ή θέση) και πολύ πιο κάτω η Κίνα (73η θέση) και η Ινδία (75η θέση).



Όσο πιο σκούρο το χρώμα, τόσο μεγαλύτερη η διαφθορά. Η Ελλάδα προς το... βαθύ κόκκινο

Το «αισιόδοξο» μήνυμα της έρευνας που πηγάζει από τη στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στη διαφθορά, αφορά στο επίπεδο ανοχής φαινομένων διαφθοράς, όπου συντριπτική πλειοψηφία (της τάξης του 80% περίπου) διαφωνεί με τις πράξεις που ενέχουν στοιχεία διαφθοράς.²³

3.3. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ PUBLIC ISSUE ΓΙΑ ΤΟΝ ECONOMIST

Η εμπιστοσύνη που τρέφουν οι πολίτες στους θεσμούς της διακυβέρνησης, της οικονομίας και της κοινωνίας αποτελεί μια σημαντική παράμετρο της πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας μιας χώρας. Η δημοσίευση, για πρώτη φορά, του Ελληνικού Δείκτη Εμπιστοσύνης στους Θεσμούς (GICI) παρέχει στους φορείς διαμόρφωσης και άσκησης της πολιτικής ένα ολοκληρωμένο επιστημονικό εργαλείο, για τη συγκριτική αξιολόγηση της κοινωνικής εμπιστοσύνης σε σαράντα έξι (46) θεσμούς. Θεσμούς, που προέρχονται από όλες τις περιοχές της κοινωνικής ζωής: διακυβέρνηση, επιχειρήσεις, εκπαίδευση, ανεξάρτητες αρχές, επαγγελματικές οργανώσεις, κοινωνία πολιτών και μέσα ενημέρωσης. Τόσο ο συνολικός δείκτης, όσο και οι επιμέρους δείκτες που είναι δυνατόν να υπολογισθούν, για κάθε υποκατηγορία, αποτελούν μια εξαιρετικά λεπτομερή χαρτογράφηση των κοινωνικών αντιλήψεων για τους θεσμούς στην Ελλάδα.²⁴

Η μέτρηση της Public Issue, πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2007, για λογαριασμό της ετήσιας ελληνικής έκδοσης του Economist, σε συνεργασία με την Αγορά Ιδεών. Ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα Ελλήνων πολιτών κλήθηκε να αποτιμήσει, ποσοτικά, την εμπιστοσύνη

²³ Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς, Κέντρο τύπου, ανακτήθηκε από <http://www.transparency.gr/Press.aspx?page=27&code=PressRelease&article=234>

²⁴ Public Issue, Ελληνικός Δείκτης Εμπιστοσύνης στους Θεσμούς, Έρευνα, Αθήνα, 2007

που αισθάνεται για κάθε ένα κοινωνικό θεσμό. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων κατασκευάστηκε ένας δείκτης εμπιστοσύνης, με βάση το λόγο των θετικών γνώμων προς τις αρνητικές. Δηλαδή, για κάθε ένα δεδομένο θεσμό, το ποσοστό των ατόμων που δηλώνουν ότι τον εμπιστεύονται, προς το ποσοστό των ατόμων που δυσπιστούν απέναντί του. Κατά συνέπεια, τιμή 100 στο δείκτη εμπιστοσύνης (CI), υποδηλώνει ότι υφίσταται απόλυτη ισοδυναμία θετικών και αρνητικών αντιλήψεων απέναντι στο θεσμό. Τιμή 200 στο δείκτη υποδηλώνει, ότι ο αριθμός των πολιτών που εμπιστεύεται τον θεσμό είναι διπλάσιος από εκείνους που εκφράζουν δυσπιστία απέναντί του. Τέλος, τιμή 50 σημαίνει, ότι οι αρνητικές εντυπώσεις είναι διπλάσιες από τις θετικές.

Η συνολική κατάταξη των θεσμών, με βάση τις τιμές που καταγράφουν στο δείκτη εμπιστοσύνης είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική, όχι μόνο για τους θεσμούς της πολιτικής, αλλά και της οικονομίας. Με βάση την παρούσα μέτρηση, το 2007, ελάχιστοι θεσμοί απολαμβάνουν σχετικά υψηλά ποσοστά κοινωνικής εμπιστοσύνης, ενώ περισσότεροι από τους μισούς δεν εμφανίζουν καν θετικό ισοζύγιο εμπιστοσύνης. Γεγονός, με προφανή πολιτική σημασία και επιπτώσεις στις δυνατότητες άσκησης της Διακυβέρνησης, αλλά και τη λειτουργία της αγοράς.

✦ Η Πυροσβεστική (CI=1500) και η Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία (CI=1483) κατατάσσονται στις πρώτες θέσεις του δείκτη εμπιστοσύνης. Πρόκειται για θεσμούς (όπως και ο Στρατός που κατατάσσεται στην 6η θέση με δείκτη 435), οι οποίοι σχετίζονται ευθέως με την εδώ και καιρό παγιωμένη ανασφάλεια στις κοινωνίες της διακινδύνευσης. Βεβαίως, σε αυτά τα αποτελέσματα, αποτυπώνεται έκδηλα και η συγκυριακή επίδραση της πρόσφατης οικολογικής καταστροφής (πυρκαγιές καλοκαιριού, πλημμύρες).

✦ Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι σήμερα ο μόνος πολιτικός θεσμός που εμπιστεύονται οι Έλληνες πολίτες (CI=860). Είναι βέβαιο, ότι στην εδραίωση αυτής της εικόνας έχει συντελέσει η εξαιρετικά υψηλή αποδοχή, τόσο του σημερινού Προέδρου Κ. Παπούλια, όσο και του προηγούμενου Κ. Στεφανόπουλου.

Ενδεχομένως, όμως, να οφείλεται, ως ένα βαθμό και στο γεγονός ότι ο ΠτΔ δεν αναμειγνύεται ενεργά στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

- ✚ Αν εξαιρέσει κανείς τους προηγούμενους θεσμούς και ελάχιστους ακόμη, η κρίση εμπιστοσύνης στους θεσμούς του κράτους και της Διακυβέρνησης, θα πρέπει να θεωρηθεί πρωτοφανής. Η απαξίωση των πολιτικών κομμάτων, που κατατάσσονται στην τελευταία (46η) θέση του δείκτη (CI=16), των Κυβερνήσεων (CI=22) και της κρατικής διοικητικής μηχανής (CI=45) είναι ολοκληρωτική. Η συσσωρευμένη κοινωνική δυσπιστία έχει συμπαρασύρει και τη Βουλή (CI=81), αλλά εκδηλώνεται, επίσης, και στις βαθμίδες της διοίκησης, που θεωρητικά βρίσκονται πιο κοντά στον πολίτη (Δήμοι, CI=113 και Νομαρχίες CI=84).
- ✚ Σε σχέση με τα κόμματα, τα συνδικάτα καταγράφουν σαφώς υψηλότερα ποσοστά εμπιστοσύνης (ΓΣΕΕ, CI=97, ΑΔΕΔΥ, CI=88).
- ✚ Στον αντίποδα των παραδοσιακών αντιπροσωπευτικών θεσμών, τοποθετούνται, τόσο οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (CI=242), όσο οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CI=240).
- ✚ Ιδιαίτερα χαμηλή εμπιστοσύνη καταγράφεται για τους θεσμούς του Κράτους Πρόνοιας, που βρίσκονται σήμερα στην επικαιρότητα (ΕΣΥ, CI=52 και Ασφαλιστικά Ταμεία, CI=53), ενώ από τις ΔΕΚΟ τη ΔΕΗ (CI=80). Αντιθέτως, τόσο η θέση του ΟΤΕ (CI=160), όσο και η θέση της Ολυμπιακής (CI=164), επιβεβαιώνουν το αυξημένο κοινωνικό ενδιαφέρον.
- ✚ Σε σύγκριση με τη θετική εικόνα που κατέγραφαν αντίστοιχες έρευνες προηγούμενων περιόδων, η υποχώρηση της εμπιστοσύνης στην Αστυνομία (CI=91) και τη Δικαιοσύνη (CI=88) είναι εμφανής. Η εντεινόμενη κοινωνική αποδοκιμασία των εν λόγω θεσμών είναι πιθανό να σχετίζεται με την αύξηση της κρατικής καταστολής, τα δύο τελευταία χρόνια (κυρίως με αφορμή τις κοινωνικές κινητοποιήσεις στο χώρο της Παιδείας), τις διενέξεις που έχει προκαλέσει η αύξηση

της κοινωνικής επιτήρησης με χρήση καμερών, τα φαινόμενα της διαφθοράς, την αποκάλυψη του παραδικαστικού κυκλώματος, κ.α.

- ✚ Σημαντική υποχώρηση, σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, παρουσιάζει και η εμπιστοσύνη προς την Εκκλησία (CI=181). Παρά το κύμα συμπάθειας που έχει δημιουργήσει τελευταία, στην κοινή γνώμη, η ασθένεια του Αρχιεπισκόπου, εντούτοις, οι ισχυροί κλυδωνισμοί, που σημειώθηκαν από το 2005, λόγω των αποκαλύψεων των εκκλησιαστικών σκανδάλων, στην κοινωνική νομιμοποίηση της Εκκλησίας, δεν φαίνεται να έχουν υποχωρήσει.
- ✚ Η κρίση εμπιστοσύνης στους θεσμούς δεν αφορά μόνον τη Διακυβέρνηση και το Κράτος. Εξίσου σημαντικό έλλειμμα εμπιστοσύνης των πολιτών-καταναλωτών παρουσιάζουν και οι περισσότερες κατηγορίες και κλάδοι των επιχειρήσεων (6 στους 8). Η μεγαλύτερη δυσπιστία των καταναλωτών εκδηλώνεται απέναντι στις εταιρείες τροφίμων (CI=24), οι οποίες καταλαμβάνουν την τελευταία θέση μεταξύ των επιχειρηματικών κλάδων, αλλά και συνολικά την 43η θέση στο δείκτη. Ακολουθούν οι τράπεζες (με CI=48, κατατάσσονται στην 40η θέση), οι ασφαλιστικές (CI=53), οι διαφημιστικές (CI=60), οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (CI=71) και οι κατασκευαστικές (CI=83).
- ✚ Αντιθέτως, οι εταιρείες πληροφορικής συγκεντρώνουν σήμερα, μεταξύ των επιχειρήσεων, τα υψηλότερα ποσοστά κοινωνικής εμπιστοσύνης (CI=387), καταλαμβάνοντας, ταυτοχρόνως, θέση (8η) στην πρώτη δεκάδα της συνολικής κατάταξης των θεσμών. Γεγονός, που ανίκανα και το αυξημένο κοινωνικό κύρος του εν λόγω τομέα.²⁵
- ✚ Υψηλή κοινωνική εμπιστοσύνη, φαίνεται, ακόμη, να περιβάλλει τα ιδιωτικά νοσοκομεία και τις κλινικές (CI=222), τα οποία, σε αντίθεση

²⁵ Public Issue, Ελληνικός Δείκτης Εμπιστοσύνης στους Θεσμούς, Έρευνα, Αθήνα, 2007

με το Εθνικό Σύστημα Υγείας (CI=52) καταλαμβάνουν την 13η θέση, έναντι της 39ης του ΕΣΥ.

- Η εξαιρετικά χαμηλή (προτελευταία) θέση που καταλαμβάνει το Χρηματιστήριο Αθηνών (CI=21) συνιστούν σαφή ένδειξη για το ολοκληρωτικό πλήγμα που υπέστη η αξιοπιστία του, το 2001, χωρίς έκτοτε η κοινωνική εμπιστοσύνη προς αυτό να έχει ανακάμψει.
- Από τις τέσσερις ανεξάρτητες διοικητικές αρχές που περιελήφθησαν στο δείκτη εμπιστοσύνης, μόνον ο Συνήγορος του Πολίτη συγκεντρώνει υψηλά ποσοστά εμπιστοσύνης των πολιτών (CI=567), καταλαμβάνοντας την 4η θέση στη συνολική σειρά κατάταξης. Πρόκειται, επομένως, για τον θεσμό που στη συνείδηση της ελληνικής κοινής γνώμης τείνει κατεξοχήν να ταυτισθεί με την υπεράσπιση των δικαιώματων των πολιτών, απέναντι στην κρατική αυθαιρεσία. Επισημαίνεται, επιπλέον, ότι παρά την πρόσφατη διένεξη, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (CI=144) εμφανίζει σχεδόν διπλάσιο δείκτη εμπιστοσύνης, συγκριτικά με τη Δικαιοσύνη (CI=88).
- Μεταξύ των Μέσων Ενημέρωσης, μόνο το Ραδιόφωνο (CI=242) δείχνει να διατηρεί την κοινωνική αποδοχή. Μάλιστα, συγκεντρώνει υπερδιπλάσια ποσοστά εμπιστοσύνης από τις εφημερίδες (CI=97) και σχεδόν 5πλάσια από την Τηλεόραση (CI=48). Η τελευταία δείχνει να αποδοκιμάζεται κοινωνικά, αφού καταλαμβάνει μόλις την 41η θέση, μεταξύ των 46 θεσμών του δείκτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

4.1. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Σαν συνέπειες της διαφθοράς μπορούμε να αναφέρουμε

- ✚ Η διαφθορά χαρακτηρίζεται ως το μεγαλύτερο εμπόδιο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η διαφθορά πλήττει ιδιαίτερα τα πτωχότερα στρώματα -αντίθετα απ' ό τι συχνά παρερμηνεύεται- οι οποίοι εξαρτώνται περισσότερο από τους πλούσιους από τις δημόσιες υπηρεσίες και δυσκολεύονται να καταβάλουν τα ποσά που απαιτούνται ως δώρα προκειμένου να εξυπηρετηθούν.
- ✚ Η διαφθορά στρέφεται κατά της κοινωνικής ανάπτυξης, αφού διαβρώνει το δίκαιο και το θεσμικό πλαίσιο επί του οποίου οικοδομείται η κοινωνική ανάπτυξη.
- ✚ Η διαφθορά αποθαρρύνει τις επενδύσεις, αποδυναμώνει τον ανταγωνισμό και υπονομεύει την οικονομική ανάπτυξη.
- ✚ Η διαφθορά συμβάλλει στην εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών για λίγους, υποχρεώνοντας τους πολλούς στην ανέχεια και την αθλιότητα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των χωρών που παράγουν πετρέλαιο.
- ✚ Η διαφθορά υποσκάπτει τις θεσμικές βάσεις, τα προγράμματα και τις πολιτικές για τον έλεγχό της.²⁶
- ✚ Η διαφθορά εξαθλιώνει τη δημόσια διοίκηση, αφού η διάβρωση του προσωπικού της σε κρίσιμους τομείς (υγεία, παιδεία) δεν επιτρέπει την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών για όλους.

²⁶ Wolin S (1960), *Politics and Vision*, Little, Brown & Co, Boston, MA

4.2. ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η μέχρι τώρα αξιολόγηση της προόδου που έχει συντελεστεί σε σχέση με τη δέσμευση των χωρών για τον έλεγχο και τον περιορισμό της διαφθοράς είναι μάλλον απογοητευτική. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά ότι η σύμβαση του ΟΗΕ κατά της διαφθοράς που ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο 2003 έχει υπογραφεί, μέχρι τώρα, μόνο από 9 χώρες σε σύνολο 113 (Αλγερία, Μπενίν, Ελ Σαλβαδόρ, Κένυα, Μαδαγασκάρη, Ναμίμπια, Σιέρα Λεόνε, Σρι Λάνκα, και Ουγκάντα), ενώ την αρχική αισιοδοξία για τη σύμβαση του ΟΟΣΑ κατά της δωροδοκίας που τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουάριο 1999 την έχει διαδεχθεί η απαισιοδοξία, αφού από τότε μέχρι τότε δεν έχει αναφερθεί ούτε από μια χώρα μέλος του μια καταδίκη.

Για τα κράτη μέλη της ΕΕ τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα, αφού η ΕΕ δεν μπόρεσε μέχρι τώρα να βρει έναν κοινό κανονιστικό τόπο για να ρυθμίσει ενιαία τα θέματα της διαφθοράς. Κάθε κράτος μέλος έχει μια δική του νομοθεσία και επιτροπές-όργανα για την καταπολέμηση της διαφθοράς -συχνά με έναν διακοσμητικό χαρακτήρα, σύμφωνα με μια πρόσφατη έκφραση της Διεθνούς Διαφάνειας. Σ' αυτή την Ένωση, προστέθηκαν δέκα νέα μέλη προερχόμενα από την πρώην κομμουνιστική οικογένεια- και ο καθένας αντιλαμβάνεται το μέγεθος των προβλημάτων που δημιουργούνται καθώς και την μάλλον απαισιόδοξη προοπτική που διαγράφεται για την Ευρώπη να πρωτοστατήσει στον αγώνα κατά της διαφθοράς.

Σε επίπεδο χωρών υπάρχει μια αξιοσημείωτη κινητικότητα η οποία αποδίδει, σε μερικές περιπτώσεις, καρπούς. Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών κατά της διαφθοράς είναι, πάντως, ευθέως συναρτημένη με τη στάση των μεγάλων κρατών και των διεθνών οργανισμών οι οποίοι ασκούν ουσιαστικά την οικονομική και κοινωνική πολιτική σε πολλές χώρες του τρίτου κόσμου μέσω των χρηματοδοτικών προγραμμάτων.

Η πολιτική τόσο της Διεθνούς Τράπεζας όσο και του Διεθνούς Ταμείου αλλά και του ΟΟΣΑ και της ΕΕ ελέγχονται ως αναποτελεσματικές, αφού με το «ένα χέρι» χρηματοδοτούν διεφθαρμένα καθεστώτα τα οποία με «το άλλο χέρι» ελέγχουν σε σχέση με την πρόοδο τους στην «καθαρή διακυβέρνηση». Παρ' όλων ότων ο εκφραζόμενος από πολλούς επικριτές των διεθνών οργανισμών και των ΗΠΑ σκεπτικισμός για την αποτελεσματικότητα της ακολουθούμενης πολιτικής κατά της διαφθοράς έχει ένα ισοπεδωτικό χαρακτήρα, υπάρχουν ακόμη σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της συμμετοχής των κρατικών διοικήσεων στην πολιτική κατά της διαφθοράς -και, υπ' αυτή την έννοια και των διεθνών οργανισμών.

Οι ειδικότεροι τομείς πολιτικής στους οποίους μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά προγράμματα ελέγχου και πάταξης της διαφθοράς, όπως έχει καταδειχθεί από τις έρευνες, αναφέρονται στις παρακάτω ενότητες.

4.2.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της Διεθνούς Κοινότητας (ΟΗΕ) που είναι η μείωση του απόλυτου αριθμού του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας στο μισό, μέχρι το 2015, πρέπει να μπει φραγμός στα παράνομα έσοδα που προέρχονται από τη διαφθορά στις δημόσιες συμβάσεις. Εκτιμάται ότι στα 4 τρις\$ των δαπανών για τις δημόσιες συμβάσεις παγκοσμίως, ένα ποσό της τάξεως των 400 δις\$ χάνεται λόγω της διαφθοράς και καταλήγει στις τσέπες των διεφθαρμένων.

Έχει αποδειχθεί ότι πολιτικές που ευνοούν το «κλείσιμο της ψαλίδας» μεταξύ πλουσίων και φτωχών, καταπολεμούν παράλληλα και τη διαφθορά. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στις πετρελαιοπαραγωγές χώρες, αφού σ' αυτές σημειώνεται ιδιαίτερη έξαρση της διαφθοράς. Σύμφωνα με τον CPI (Corruption Perceptions Index) οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες Αγκόλα, Αζερμπαϊτζάν, Τσαντ, Εκουαδόρ,

Ινδονησία, Ιράν, Ιράκ, Καζακστάν, Λιβύη, Νιγηρία, Ρωσία, Σουδάν, Βενεζουέλα και Υεμένη έχουν εξαιρετικά χαμηλή βαθμολογία. Οργανωμένα καρτέλ εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων σε συνεργασία με τοπικές ελίτ -και, συχνά με υποστηρικτές οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα- ελέγχουν το κύκλωμα εκμετάλλευσης και διανομής του πετρελαίου αποκομίζοντας τεράστια κέρδη, ενώ οι τοπικές οικονομίες πένονται• η Ινδονησία, για παράδειγμα, η οποία είναι η τέταρτη πετρελαιοπαραγωγός χώρα του κόσμου εισάγει πετρέλαιο από την Σιγκαπούρη στην οποία βρίσκονται τα διυλιστήρια του δικού της πετρελαίου .

4.2.2. ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΩΝ

Πολιτικές, αντιθέτως, που δεν υποστηρίζουν αναδιανεμητικές πρακτικές και δεν συνηγορούν σε γενναίες αποφάσεις υπέρ των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων, υποκινούν και τροφοδοτούν τη διαφθορά . Στις οικονομικές πολιτικές που καταπολεμούν τη διαφθορά ανήκουν και εκείνες που καταργούν το μονοπώλιο του κράτους στην παροχή υπηρεσιών, ενισχύοντας, όμως, παράλληλα τις αρχές της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας.²⁷

4.2.3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ & ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Πολιτικές πρωτοβουλίες που ενδυναμώνουν τους θεσμούς, τη δημοκρατία και την κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων καθώς και μέτρα για την ενίσχυση της αποκέντρωσης, τη βελτίωση του επαγγελματισμού των δημοσίων λειτουργών, την αύξηση των μισθών και των εν γένει απολαβών τους θεωρούνται ότι συμβάλλουν στην μείωση της διαφθοράς.

²⁷ Wolin S (1960), *Politics and Vision*, Little, Brown & Co, Boston, MA

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται, μεταξύ αυτών, στις πολιτικές «πρόσβασης στις πληροφορίες», αφού τούτο θεωρείται βασική προϋπόθεση διασφάλισης των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών και του δημοκρατικού ελέγχου. Η πληροφόρηση των πολιτών και των επιχειρήσεων δεν αντιμετωπίζεται μόνο ως μια παθητική αλλά και ως μια διαδραστική διαδικασία επικοινωνίας - η οποία σήμερα είναι εφικτή ιδίως λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης των τεχνολογιών επικοινωνίας (βλ. κινητά τρίτης γενιάς).

Οι δυνατότητες πληροφόρησης αυξάνονται ευθέως με τον βαθμό ευρωστίας της κοινωνίας πολιτών.. Σε κάθε περίπτωση, σήμερα 50 χώρες εγγυώνται μέσω ενός κατάλληλου θεσμικού πλαισίου την προσβασιμότητα των πολιτών σε δημόσιες και κυβερνητικές πληροφορίες- και το γεγονός αυτό από μόνο του πιστοποιεί όχι μόνο την άμεση σχέση της τεχνολογίας με την ενίσχυση του δικαιώματος πληροφόρησης αλλά και, εν τέλει, με τη δημοκρατία, την κατοχύρωση και την διεύρυνσή της. Ιδιαίτερα για το τελευταίο επιχείρημα, το οποίο από πολλούς αμφισβητείται, αξίζει να αναφερθεί ότι ενώ το δικαίωμα στην πληροφόρηση περιλαμβάνεται στο σώμα των αξιών του Διαφωτισμού -και, τουλάχιστον στην Ευρώπη είναι μεταξύ των θεωρητικών κοινός τόπος, εδώ και μερικούς αιώνες- οι μισοί από του ισχύοντες σήμερα νόμους που επιτρέπουν την προσβασιμότητα των πολιτών στη δημόσια και κυβερνητική πληροφορία έχουν ψηφιστεί κατά την τελευταία δεκαετία.

Πόσοι, για παράδειγμα, γνωρίζουν ότι η Γερμανία και η Ελβετία δεν έχουν ακόμη ψηφίσει νόμο για την ακώλυτη πρόσβαση των πολιτών στα κυβερνητικά έγγραφα και ότι κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία (των χωρών που βρίσκονται κοντά στην ψήφιση ενός σχετικού κανονιστικού πλαισίου) με την Μποτσουάνα, την Αιθιοπία και το Μπαγκλαντές;

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονιστεί ξανά ο θετικός ρόλος των διεθνών οργανισμών στην προώθηση των σχετικών ρυθμιστικών πλαισίων- ιδίως, όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες- αλλά και στο

σύνολο των επεξεργασιών που αφορούν την διαφάνεια και την καθαρότητα της διοικητικής δράσης.²⁸

Για μια αποτελεσματική δημόσια πολιτική κατά της διαφθοράς πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα πέντε στοιχεία:

- ⚡ Βελτίωση της πολιτικής υπευθυνότητας.
- ⚡ Ενίσχυση της συμμετοχής της κοινωνίας πολιτών τα κοινά.
- ⚡ Δημιουργία ενός ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα.
- ⚡ Θεσμικοί περιορισμοί της εξουσίας
- ⚡ Βελτίωση του μάνατζμεντ του δημόσιου τομέα.

4.2.4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

Οι μεγάλες χώρες -κι απ' αυτές ιδιαίτερα οι ΗΠΑ- υποδεικνύονται από τους διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με την διαφάνεια ως έχουσες ιδιαίτερη ευθύνη στην δημιουργία/είτε στη συντήρηση κυκλωμάτων διαφθοράς. Η Διεθνής Διαφάνεια καλεί, για παράδειγμα, επειγόντως τις δυτικές κυβερνήσεις που βρίσκονται στο Ιράκ να υποχρεώσουν με θεσμικό τρόπο τις εταιρείες πετρελαίων να δημοσιεύουν τι ποσά καταβάλλουν σε φόρους και δικαιώματα για την άντληση πετρελαίου και των παραγώγων του είτε στις κυβερνήσεις είτε στις κρατικές εταιρείες πετρελαίου της παραγωγού χώρας. Καλεί επίσης τις τοπικές κυβερνήσεις να δημοσιεύουν τα έσοδα που έχουν από την εκμετάλλευση του πετρελαίου και τη διασταύρωσή τους από ανεξάρτητα ελεγκτικά σώματα.

Αμφιλεγόμενη κατά πόσον συμβάλλει στην πολιτική υπευθυνότητα, είναι η συζήτηση για την επιβολή ποινών και προστίμων στις πιο

²⁸ Wolin S (1960), *Politics and Vision*, Little, Brown & Co, Boston, MA

διεφθαρμένες χώρες του κόσμου. Άλλοι υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να επιβληθούν σκληρές ποινές (διακοπή ανθρωπιστικής βοήθειας, εμπορικό εμπάργκο) στις χώρες που δεν σημειώνουν πρόοδο στη μείωση της διαφθοράς, ενώ άλλοι θεωρούν ότι η επιβολή ποινών στις πιο διεφθαρμένες χώρες που είναι, ταυτόχρονα, και φτωχές χώρες θα ισοδυναμούσε με διπλή τιμωρία του λαού ο οποίος πλήττεται από την διαφθορά. Στην πράξη, συνήθως, προκρίνεται η συνεχής υποστήριξη και πίεση των κυβερνήσεων να λάβουν ή να εντείνουν τα μέτρα κατά της διαφθοράς.

Η μάχη κατά της διαφθοράς μέσω της ανύψωσης του βαθμού κοινωνικής ευθύνης όλων όσων συμμετέχουν στα κοινωνικά δρώμενα είναι επίπονη, απαιτεί μεγάλο βάθος χρόνου και συντονισμό προσπαθειών. Διεφθαρμένοι δεν είναι μόνο οι πολιτικοί και οι δημόσιοι υπάλληλοι, αλλά και οι τραπεζίτες και οι δικηγόροι και οι λογιστές και οι μηχανικοί που ασχολούνται με τα δημόσια έργα.

4.2.5. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Η πολιτική υπευθυνότητα και η πολιτική βελτίωσή της αναφέρεται στους μηχανισμούς ελέγχου των πράξεων και τη συμπεριφοράς των εκπροσώπων του πολιτικού συστήματος και στη συστηματική προσπάθεια ελέγχου της μέσα από τη δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου της. Τούτο είναι επιβεβλημένο, αφού οι πολιτικοί όλο και σε μεγαλύτερο ποσοστό λαμβάνουν αποφάσεις από τις οποίες έχουν ίδιο, προσωπικό όφελος- και, μάλιστα, αυτό συχνά συμβαίνει, ενώ διακηρύσσουν την αποφασιστικότητά τους για την πάταξη της διαφθοράς.

Η υπευθυνότητα αυξάνεται πράγματι μόνο όταν βελτιώνεται ο βαθμός αποτελεσματικότητας των ποινών που επιβάλλονται καθώς και όταν ο μηχανισμός παρακολούθησης των πράξεων και των αποφάσεων των πολιτικών βελτιώνεται επίσης σημαντικά.

Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για να πετύχουμε τον προηγούμενο στόχο μας είναι πολλά, αλλά από αυτά θα περιοριστούμε σήμερα μόνο στον πολιτικός ανταγωνισμό, και τη χρηματοδότηση των κομμάτων σε συνδυασμό με την πίεση της κοινής γνώμης.

4.2.6. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Η συμμετοχή περισσότερων κομμάτων και ομάδων, μέσα από έναν, κατά το δυνατόν, αναλογικότερο εκλογικό νόμο αποτελεί ένα παραδοσιακό όπλο για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Εννοείται, όμως, ότι δεν θα πρέπει να γίνεται κατάχρηση του μέτρου της συμμετοχικότητας και της αναλογικότητας, ώστε να αποδυναμώνεται η ίδια η θεσμική βάση του πολιτικού συστήματος. Ο πολιτικός ανταγωνισμός διασφαλίζεται και με την ύπαρξη ισχυρών ομάδων συμφερόντων που συνεργάζονται στενά με τα πολιτικά κόμματα, έτσι ώστε να μπορούν να προωθούν τα αιτήματά τους.²⁹

Ο υγιής πολιτικός ανταγωνισμός διασφαλίζεται μόνον με την ύπαρξη ισχυρών ελεγκτικών μηχανισμών οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι από την εκτελεστική εξουσία- τέτοιοι μηχανισμοί είναι είτε οι ανεξάρτητες αρχές είτε η δικαιοσύνη η οποία πρέπει να έχει την μείζονα θωράκιση έναντι των παρεμβάσεων του πολιτικού συστήματος. Συνήθως υπάρχει ένας ανηλεής πόλεμος μεταξύ των κυβερνήσεων και των πάσης φύσεως «Watchdogs», τα οποία θεσμοθετούνται και δραστηριοποιούνται πάντοτε υπό την πίεση συνήθως εξωεθνικών κέντρων είτε υπό την πίεση της κοινωνίας πολιτών. Ο υγιής ανταγωνισμός διασφαλίζεται επίσης με την ομαλή λειτουργία της διωκτικής διαδικασίας για παράνομες πράξεις των πολιτικών. Το συνηθέστερο εμπόδιο το οποίο παρεμβάλλουν οι κυβερνήσεις σ' αυτή την διαδικασία είναι οι πολλαπλές προϋποθέσεις άρσης της βουλευτικής ασυλίας. Σε 34 χώρες

²⁹ Rush M (1990), Lobbying Parliament, Parliamentary Affairs, Vol. 43 No. 2, April

που διερευνήθηκαν πρόσφατα από την Διεθνή Διαφάνεια, οι περισσότερες παρενέβαλαν σημαντικά προσκόμματα στην άρση της βουλευτικής ασυλίας, με χώρες που θέτουν τα περισσότερα εμπόδια την Ιταλία και το Κιργιστάν.

Σημαντικά επίσης εμπόδια στην δίωξη των διεφθαρμένων πολιτικών παρεμβάλλονται και από το δίκαιο έκδοσης κάθε χώρας, αφού δεν υπάρχει μια ενιαία κανονιστική ρύθμιση γι' αυτό.

Τελευταία σημαντική παράμετρος στην κάλυψη των διεφθαρμένων πολιτικών είναι εκείνη που παρέχεται από το τραπεζικό απόρρητο έτσι όπως αυτό κατοχυρώνεται σε συγκεκριμένες χώρες. Για να αναφέρουμε μόνο ένα παράδειγμα: Στο γνωστό αρνητικό παράδειγμα της Ελβετίας με τους μακρούς χρόνους άρσης του απορρήτου των τραπεζικών λογαριασμών οφείλεται η μη δίωξη -επί πενταετία- της Μπεναζίρ Μπούτο για την επιστροφή 250.000\$, τα οποία αυτή και η οικογένειά της είχαν κλέψει από το δημόσιο ταμείο του Πακιστάν.

4.2.7. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Η Παγκόσμια Τράπεζα ισχυρίζεται ότι δεν έχει βρεθεί μέχρι τώρα ένα αξιόπιστο σύστημα χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων το οποίο να μην παραβιάζεται από τους πολιτικούς. Είναι τόσες πολλές οι περιπτώσεις και οι δυνατότητες χρηματισμού τους (με συνηθέστερα κανάλια: τα δημόσια έργα, τις κρατικές επιχειρήσεις, τις ιδιωτικοποιήσεις, και τη δυνατότητα τοποθέτησης ανθρώπων σε θέσεις-κλειδιά στον κρατικό μηχανισμό) που καταντά σισύφεια η προσπάθεια ελέγχου των πολιτικών. Σήμερα υπάρχουν χώρες όπου οι ιδιοκτήτες των μέσων ενημέρωσης κατέχουν και κυβερνητικά αξιώματα -Π.χ. η Γουατεμάλα, η Ουρουγουάη και η, περισσότερο γνωστή στην Ευρώπη, Ιταλία του Μπερλουσκόνι.

Η Ελλάδα αναφέρεται επίσης μεταξύ των χωρών στις οποίες εκδηλώνεται μια συμπαιγνία των πολιτικών κομμάτων, αφού οι

υφιστάμενοι νόμοι δεν εφαρμόζονται και αντί αυτού ψηφίζονται νέοι οι οποίοι παραμένουν επίσης ανεφάρμοστοι (Χαρακτηριστικό παράδειγμα: Στις εκλογές του 2000, παρ' όλον ότι υπήρξαν συγκεκριμένες καταγγελίες για παραβίαση του ισχύοντος νόμου για τα οικονομικά όρια των προεκλογικών δαπανών, δεν κινήθηκε καμιά διωκτική διαδικασία και, αντί αυτού, η τότε κυβέρνηση έφερε και ψήφισε νέο νόμο στη Βουλή για την χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και τον έλεγχο των προεκλογικών δαπανών).³⁰

Η προσπάθεια επικεντρώνεται, σήμερα, σε ρυθμίσεις που να έχουν αναδρομικό τιμωρητικό αποτέλεσμα, από τη μια, και από την άλλη, στη δημιουργία μιας ανεξάρτητης δικαιοσύνης, ενός ανεξάρτητου τύπου και μέσω μαζικής ενημέρωσης καθώς και ενός εναργούς εκλεκτορικού σώματος.

Επιμέρους μέτρα -ενδεικτικά της προσπάθειας ελέγχου της ασυδοσίας των πολιτικών- είναι:

- ✚ Κάθε πηγή χρηματοδότησης πρέπει να είναι διαφανής και γνωστή πριν από τις εκλογές. Διαθέσιμοι λογαριασμοί επίσης πρέπει να είναι γνωστοί και ανοιχτοί σε κατασταλτικό έλεγχο. - Πρέπει να υπάρχει πλήρης απαγόρευση χρήσης των κρατικών πηγών για πολιτικούς σκοπούς. Τα κόμματα και τα πολιτικά στελέχη δεν πρέπει να χρησιμοποιούν κρατικές χρηματοδοτήσεις, ταχυδρομικές υπηρεσίες πληρωμένες από το κράτος, αυτοκίνητα, κομπιούτερς.
- ✚ Όριο δαπανών: σε πολλές χώρες υπάρχει ένα κανονιστικά κατοχυρωμένο όριο εκλογικών δαπανών, του οποίου ο έλεγχος γίνεται από ισχυρές ελεγκτικές αρχές. Σε συνδυασμό μ' αυτό χορηγείται δωρεάν χρόνος στην τηλεόραση για τους υποψηφίους και, γενικά, υπάρχει μια τάση ελάφρυνσης των υποψηφίων από τις υπέρογκες δαπάνες.

³⁰ Rush M (1990), Lobbying Parliament, Parliamentary Affairs, Vol. 43 No. 2, April

- ✦ Απαγόρευση διορισμών πριν από προεκλογικές περιόδους και απαγόρευση πάσης φύσεως ομηρία εργαζομένων /ενίσχυση της ουδετερότητας της δημόσιας υπηρεσίας ώστε να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί από του πολιτικούς ως μέσον άσκησης πίεσης σε εξαρτημένους η ευεπίφορους να εξαρτηθούν δημοσίους υπαλλήλους.
- ✦ Δημιουργία ανεξάρτητων μηχανισμών ελέγχου των πολιτικών δαπανών, όπως τα ειδικά εκλογικά δικαστήρια που υπάρχουν στον Καναδά, στην Ινδία, στη Ν. Αφρική και αλλού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ✚ Βάσση Λ (2004), Μέσα επικοινωνίας και δημοκρατία, Αθήνα.
- ✚ Κοντογιώργη Γ (2004), Η κομματοκρατία ως πολιτικό σύστημα, στο Τετράδια Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ✚ Machiavelli (1960), The Florentine History, Harper & Row Publisher, NY
- ✚ Machiavelli (1992), The Prince, Everyman, London
- ✚ McNair (1995), British Politics and the Environment , Earthscan Publication, London
- ✚ Miller C (1987), Lobbying Government, Blackwell, Oxford.
- ✚ Miller, C (1995a), Play lobbying by the rules or not at all, PR Week, 17 March
- ✚ Nidditch P (2002), University Press, Oxford,
- ✚ Pedlar R.H., Van Schendelen M.P.C.M. (1994), Lobbying the European Union, Dartmouth, Aldershot.
- ✚ Plamenatz J (1970), Man and Society, Longman, London
- ✚ Public Issue (2007), Ελληνικός Δείκτης Εμπιστοσύνης στους Θεσμούς, Έρευνα, Αθήνα

- ✦ Rush M (1990), Lobbying Parliament, Parliamentary Affairs, Vol. 43 No. 2, April
- ✦ Wolin S (1960), Politics and Vision, Little, Brown & Co, Boston, MA
- ✦ Wood (1965), Introduction in Niccolo Machiavelli, The Art of War, De Capo Press, NY

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- ✦ Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς (2009), Κέντρο τύπου, ανακτήθηκε από <http://www.transparency.gr/Press.aspx?page=27&code=PressRelease&article=234>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα πολιτικά κόμματα εστία της διαφθοράς στην Ελλάδα

ΠΗΓΗ: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΙΣΟΤΙΜΙΑ - <http://www.inews.gr>

Το 18% των Ελλήνων αναγκάστηκε τον τελευταίο χρόνο να «λαδώσει» για να διεκπεραιώσει κάποια υπόθεση, όπως προκύπτει από το «βαρόμετρο της διαφθοράς του 2009» της Διεθνούς Διαφάνειας.

Για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, οι Έλληνες απαντούν πως τα πολιτικά κόμματα αποτελούν τη χειρότερη εστία διαφθοράς στη χώρα. Με βαθμολογία 4,4 (στην κλίμακα 1 έως 5, με το 5 να σημαίνει «ακραία διεφθαρμένος»), τα πολιτικά κόμματα βρίσκονται στην κορυφή, και ακολουθούν τα ΜΜΕ (με 3,8). Η δημόσια διοίκηση βαθμολογείται με 3,7, το κοινοβούλιο με 3,4, η δικαιοσύνη με 3,7 και ο ιδιωτικός τομέας με 3,4.

Το 76% των Ελλήνων απαντά πως οι κινήσεις της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της διαφθοράς είναι αναποτελεσματικές, έναντι του 12% που τις κρίνει ως αποτελεσματικές.

Πάντως, τα πολιτικά κόμματα θεωρούνται ως τα πιο διεφθαρμένα και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το «Βαρόμετρο της Διαφθοράς» που πραγματοποιήθηκε σε 69 χώρες, δίνει στα πολιτικά κόμματα βαθμολογία 3,9.

Περισσότεροι από τους μισούς που ερωτήθηκαν αντιλαμβάνονται ότι ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας έχει πρόβλημα διαφθοράς. Παρατηρήθηκε μια αύξηση της τάξης του 8% σε σχέση με το αντίστοιχο βαρόμετρο πριν από 5 χρόνια. Οι πολίτες (σε ποσοστό 50%) θεωρούν ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τη δωροδοκία ως μέσο διαμόρφωσης των πολιτικών και των κανονισμών προς όφελός τους.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες έχουν πολύ κακή άποψη για τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι κυβερνήσεις τους στον αγώνα κατά της διαφθοράς. Μόνο το 31% των πολιτών θεωρεί την προσπάθεια της κυβέρνησής τους «αποτελεσματική».

Στη 2η θέση στην ΕΕ. Ζει και βασιλεύει το «λάδωμα» στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα της Διεθνούς Διαφάνειας

ΠΗΓΗ: <http://www.in.gr>

Ελληνικό σπορ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το «λάδωμα», καθώς η έρευνα Βαρόμετρο της Διαφθοράς του 2009, την οποία έδωσε στη δημοσιότητα η παγκόσμια οργάνωση Διεθνής Διαφάνεια, κατατάσσει τη χώρα μας στη 2η θέση στην Ευρώπη.

Το 18% των Ελλήνων απάντησε θετικά στο ερώτημα εάν οι ίδιοι ή μέλος του νοικοκυριού τους χρειάστηκε να δωροδοκήσουν κάποιον (δημόσιο λειτουργό ή ιδιώτη) για να εξυπηρετηθούν. Πρωταθλήτρια Ευρώπης στο λάδωμα αναδείχτηκε η Λιθουανία με ποσοστό 30% και ακολουθούν, πίσω από τη δεύτερη Ελλάδα, η Ουγγαρία και η Ρουμανία με 14%. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η χώρα μας ισοβαθεί βάσει του σχετικού δείκτη με το Πακιστάν, ενώ λίγο καλύτερα από την Ελλάδα είναι τα πράγματα στη Νιγηρία (17%).

Σύμφωνα με το Βήμα, η έρευνα, η οποία διεξήχθη μεταξύ 73.000 πολιτών από 69 χώρες, καταγράφει την αύξηση της δυσπιστίας των πολιτών έναντι των επιχειρήσεων και του ιδιωτικού τομέα εν γένει. Το ποσοστό εκείνων που θεωρούν διεφθαρμένο τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας έφθασε στο 53% από 45% που ήταν το 2004.

Ένας στους δέκα παραδέχθηκε ότι πέρυσι αναγκάστηκε να λαδώσει (δεν διευκρινίζεται αν πρόκειται για δημόσιο λειτουργό ή ιδιώτη) για να εξυπηρετηθεί. Ως διεθνή κέντρα διαφθοράς αναφέρονται φορολογικοί

παράδεισοι όπως η Ελβετία και το Λουξεμβούργο, οι οποίοι ανταγωνίζονται πλέον το Καμερούν, τη Σιέρα Λεόνε και την Ουγκάντα.

Οι Έλληνες πολίτες θεωρούν ότι οι χειρότερες εστίες διαφθοράς στη χώρα είναι τα πολιτικά κόμματα με βαθμολογία 4,4 (στην κλίμακα 1 ως 5, που 5 σημαίνει «εξαιρετικά διεφθαρμένος»), ενώ ψηλά βρίσκονται το Κοινοβούλιο (3,7) και η δημόσια διοίκηση (3,7). Ακολουθούν η Δικαιοσύνη και ο ιδιωτικός τομέας με βαθμολογία 3,4.

Η Διεθνής Διαφάνεια εξετάζει τη γνώμη των πολιτών σχετικά με το πόσο διεφθαρμένοι εκτιμούν ότι είναι διάφοροι τομείς της δημόσιας ζωής. Ο «δείκτης διαφθοράς» για τη χώρα μας (3,7) είναι υψηλότερος από τον μέσο όρο των 20 χωρών που φτάνει το 3,4. Στην κορυφή βρίσκονται η Βουλγαρία και η Ρουμανία με βαθμολογία 4, ακολουθεί η Ουγγαρία με 3,8, ενώ η Ελλάδα ισοβαθεί με την Ιταλία και το Ισραήλ (3,7), το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη λίστα με τις χώρες της Ευρώπης. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η χώρα μας ισοβαθεί με την Ινδονησία και τη Μογγολία.

Με βάση τον γενικό μέσο όρο, η χώρα μας «παλεύει» για μια θέση στην πρώτη τετράδα με την Ιταλία και το Ισραήλ, ωστόσο βάσει των επιδόσεων στο λάδωμα βρίσκεται στη δεύτερη θέση της κατάταξης των 19 ευρωπαϊκών χωρών στις οποίες πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη μέτρηση.

«Υπερδύναμη» στη διαφθορά η Ελλάδα.

ΠΗΓΗ: ΤΟ ΒΗΜΑ - <http://www.tovima.gr>

Στην έρευνα της οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια η χώρα μας καταλαμβάνει τη 2η θέση στην Ευρώπη. Στην έρευνα της οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια η χώρα μας καταλαμβάνει τη διόλου τιμητική 2η θέση στην Ευρώπη.

Η χώρα μας παραμένει λίαν αποδοτικό θερμοκήπιο διαφθοράς, σύμφωνα με την έρευνα Βαρόμετρο της Διαφθοράς του 2009, την οποία έδωσε χθες στη δημοσιότητα η παγκόσμια οργάνωση Διεθνής Διαφάνεια. Παράλληλα, όλο και περισσότεροι πολίτες ανά τον κόσμο θεωρούν τους επιχειρηματίες πιο διεφθαρμένους ακόμη και από τους πολιτικούς! Η έρευνα της παγκόσμιας οργάνωσης, η οποία διεξήχθη μεταξύ 73.000 πολιτών από 69 χώρες, καταγράφει την αύξηση της δυσπιστίας των πολιτών έναντι των επιχειρήσεων και του ιδιωτικού τομέα εν γένει. Το ποσοστό εκείνων που θεωρούν διεφθαρμένο τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας έφθασε στο 53% από 45% που ήταν το 2004. Ενώ στους δέκα παραδέχθηκε ότι πέρυσι αναγκάστηκε να λαδώσει (δεν διευκρινίζεται αν πρόκειται για δημόσιο λειτουργό ή ιδιώτη) για να εξυπηρετηθεί. Ως διεθνή κέντρα διαφθοράς αναφέρονται φορολογικοί παράδεισοι όπως η Ελβετία και το Λουξεμβούργο, οι οποίοι ανταγωνίζονται πλέον το Καμερούν, τη Σιέρα Λεόνε και την Ουγκάντα!

Οι έλληνες πολίτες θεωρούν ότι οι χειρότερες εστίες διαφθοράς στη χώρα είναι τα πολιτικά κόμματα με βαθμολογία 4,4 (στην κλίμακα 1 ως 5, που 5 σημαίνει «εξαιρετικά διεφθαρμένος»), ενώ ψηλά βρίσκονται το Κοινοβούλιο (3,7) και η δημόσια διοίκηση (3,7). Ακολουθούν η Δικαιοσύνη και ο ιδιωτικός τομέας με βαθμολογία 3,4. Οι «επιδόσεις» της Ελλάδας τής χαρίζουν θέση πρωταγωνιστή στο «σπορ» της διαφθοράς ανάμεσα στις 20 χώρες της Ευρώπης, τις οποίες συμπεριλαμβάνει η έρευνα. Η Διεθνής Διαφάνεια εξετάζει τη γνώμη των πολιτών σχετικά με το πόσο διεφθαρμένοι εκτιμούν ότι είναι διάφοροι τομείς της δημόσιας ζωής. Ο «δείκτης διαφθοράς» για τη χώρα μας (3,7) είναι υψηλότερος από τον μέσο όρο των 20 χωρών που φτάνει το 3,4. Στην κορυφή βρίσκονται η Βουλγαρία και η Ρουμανία με βαθμολογία 4, ακολουθεί η Ουγγαρία με 3,8, ενώ η Ελλάδα ισοβαθεί με την Ιταλία και το Ισραήλ (3,7), το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη λίστα με τις χώρες της Ευρώπης. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η χώρα μας ισοβαθεί με την Ινδονησία και τη Μογγολία. Με βάση τον γενικό μέσο όρο, η χώρα μας «παλεύει» για μια θέση στην πρώτη τετράδα με την

Ιταλία και το Ισραήλ, ωστόσο βάσει των επιδόσεων στο λάδωμα βρίσκεται στη δεύτερη θέση της κατάταξης των 19 ευρωπαϊκών χωρών στις οποίες πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη μέτρηση. Το 18% των Ελλήνων απάντησε θετικά στο ερώτημα εάν οι ίδιοι ή μέλος του νοικοκυριού τους χρειάστηκε να δωροδοκήσουν κάποιον (δημόσιο λειτουργό ή ιδιώτη) για να εξυπηρετηθούν. Πρωταθλήτρια Ευρώπης στο λάδωμα αναδείχτηκε η Λιθουανία με ποσοστό 30% και ακολουθούν, πίσω από τη δεύτερη Ελλάδα, η Ουγγαρία και η Ρουμανία με 14%. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η χώρα μας ισοβαθεί βάσει του σχετικού δείκτη με το Πακιστάν, ενώ λίγο καλύτερα από την Ελλάδα είναι τα πράγματα στη Νιγηρία (17%).

«Το πρόβλημα της διαφθοράς εξακολουθεί να αποτελεί παγκοσμίως το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα της δημοκρατίας. Η διαφθορά εξακολουθεί να διαταράσσει την καθημερινότητα των πολιτών σε όλο τον κόσμο, θέτοντας σε αμφισβήτηση βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και κοινωνικές υπηρεσίες» σημείωσε ο κ. Κώστας Μπακούρης, πρόεδρος του ελληνικού γραφείου της οργάνωσης Διεθνής ΔιαφάνειαΕλλάς. Ανέφερε ότι έχει κατατεθεί πρόταση «στα πολιτικά κόμματα όσο και στη Βουλή» για τη δημιουργία μιας «ανοικτής κοινωνικής συμμαχίας ακεραιότητας και διαφάνειας» και υπογράμμισε ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας αποδέχθηκε την πρόταση να τεθεί επικεφαλής της προσπάθειας.